

له دایک بوونی کچان

و

سه ره ئدانه وهی

خه صله تیکی سه رده می نه فامی و جاهلی

له سه دهی پیشکه وتووی بیست و یه کدا !!

نوسین و ئاماده کردنی

مامۆستا : محمد عبد الرحمن لطیف

به کالۆریوس له زانسته شه رعی یه کاندا

له بکرا و کرکوک و کانی

مآپهری به ههشت

www.ba8.org

islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عیراقه - کوردستان - کهلار

هه میشه له گه لمان بن بو بهر هه مئه نوئه

کتیبی ژماره (۱۹)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ (٥٨) يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلْأَسَاءُ مَا يَحْكُمُونَ﴾ [سورة النحل : ٥٨ – ٥٩] .

وعن عقبه بن عامر وعائشة (رضي الله عنهما) عن النبي (ﷺ) قال :

((لا تَكْرَهُوا الْبَنَاتِ ، فَإِنَّهُنَّ الْمُؤَنَسَاتِ الْغَالِيَاتِ)) * .

واته : ناحه ز و بیزار مه بن له **كچان** ، چوونكه كچان دلخوشكار و سه نگین و خاوهن به هان .

وقال البيضاوي في تفسير قوله تعالى : ﴿وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنثَى﴾ :

(أي : وليس الذكر الذي طلبت **كالأنثى** التي وهبت ، لعل الأنثى كانت خيراً) .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ده سپیک

خوینهری به ریز :

- ئه م زنجیره یه : (ئافرهت له سایه ی ئیسلامدا) چەند بابەتییکی زانستی تیدا دهخریته بهر باس و لیکۆلینه وه سه بارهت به :
- * ئه رك و مافه كانی ئافرهت له ئایینی پیروزی ئیسلامدا .
  - * ریز و پله و پایه ی ئافرهت تان له ئایینی پیروزی ئیسلامدا .
  - * هه لویستی ئیسلام سه بارهت به سته م لیكردن و به كارهیانی توندوتیژی دژ به ئافرهت تان .
  - * وه لامی ئیسلام و موسلمانان بو ئه و گومان و په خنانه ی كه له ئایینی پیروزی ئیسلام ده گیرین سه بارهت به ئافرهت تان .
  - * هه روه ها چه ندین بابته تی تری زیندوو كه له م پوژگارهدا بوونه ته بنیشته خو شه ی سه ر زاری چه ندین كه سایه تی له ئیسلام تینه گه یشتو .

نووسهر

ماموستا : محمد عبد الرحمن لطيف

(١١ / جمادى الأولى / ١٤٢٧ ك)

كه لار / كوردستان

* پيشه کی :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ ، نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ أَنْفُسَنَا ، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ .
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .
أَمَّا بَعْدُ :

فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ (ﷺ) ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا ، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

* خوینهرس بهرین :

مندال چ کور بیټ یان کچ به خشیش و نیعمه تیکی خویه دهیبه خشیت به باوک و دایک ، بویه پیویسته له سهریان شوکر و سوپاس و ستایشی خوی په روهردگار بکن به رامبه به به خشیش و میهره بانوییهی خوی گوره که پیانی به خشیه ، ئەمەش به بی جیاوازی کردن له نیوان کور و کچ دا چونکه هردوکیان هه به شی خون .

به لام - به داخه وه - کاتیک چاویک ده خشینیت به لاپه ره کانی میژودا ده بینیت له سهرده می جه هالهت و نه فامی پیش هاتنی پیغه مبهری خوشه ویستمان محمد (ﷺ) خه لکانی گه مژه و دواکه وتووی ئەو سهرده مه کاتیک هه والی مندالی کچیان پی ده درا پوومه تیان رهش هه لده گه را و ئەمەیان به عهیبه و نهنگی و جی شهرمه زاری ده زانی و پاشان بو شارده وهی ئەم عهیبه یه (!!!) په نایان ده برده بهر زینده به چال کردنی کچی ده روون پاکی بی تاوان و بی زمان !!!

* بی باوه ره کان و هه زنه کردنیان له کچان :

خوی گوره ئەم راستی یه مان بو پوون ده کاته وه و له قورئانه پیروژه که پیدا فه رموویه تی :

۱ - ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ (۵۸) يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَّا

سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ [سورة النحل : ۵۸ - ۵۹] .

واته : ئەگه ر موژدهی له دایک بوونی کچ بدریایهت به یه کیک له بی باوه ره کان ئەوا پوومه تی رهش هه لده گه را له غه مباری و شهرمه زاریدا و رق و قینی خوی به رامبه به ژنکه یی ده خوارده وه و خوی ده شارده وه له خه لک له خراپیتهی ئەو موژده یه ی که پیی درابوو ئەنجا په رۆش ده بوو و بیری ده کرده وه ئایا به شهرمه زاری و سهر شوپی به هیلیه وه یان له ژیر خاکدا زینده به چالی بکات ، به راستی ئەمەش خراپ ترین هه لویست و بریار بوو که ئەو بی باوه ره پانه ده یان نواند و ده ریان ده بری ده ره ق به خوا .

قال البيضاوي^(١) : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ﴾ أُحْبِرَ بولادتها ﴿ظَلَّ وَجْهَهُ﴾ صار أو دام النهار كله ﴿مُسْوَدًا﴾ من الكآبة والحياء من الناس ، واسوداد الوجه كناية عن الاغتمام والتشوير ، ﴿وَهُوَ كَلِيمٌ﴾ مملوء غيظا من المرأة ، ﴿تَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ﴾ يستخفي منهم ﴿مِنْ سُوءٍ﴾ ما بُشِّرَ به : من سوء المَبَشَّرَ به عرفا ، ﴿أَيْمُسِكُهُ﴾ مُحَدِّثًا نفسه متفكرا في أن يتركه ﴿عَلَىٰ هُونٍ﴾ ذلك ﴿أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾ أي يلقيه فيه ويئده (...).

واته : مه به ست به ﴿ئه گهر موژدهی له دايك بوونی كچ بدرييايهت به يه كيك له بئ باوه ره كان﴾ نه وهیه كه هه والی له دايك بوونی كچيان پئ رابگه يه نرايهت ، نه وا ﴿پوومه تی﴾ به دريژای پوژ ﴿رهش هه لده گه پرا﴾ له غه مباری و شهرمه زاريدا به رامبه ر به خه لك ، وه ﴿رهش هه لگه پانی پوومهت دركه و ئاماژه يه بؤ غه مباری و خه جالته بوون ، ﴿پق و قینی خوئی ده خوارده وه﴾ واته دلئ پر ده بوو له پق و قین به رامبه ر به ژنكه ی ، ﴿خوی ده شارده وه له خه لك﴾ له بهر خراپی ﴿ئه و موژده يه ی كه پئی درابوو ، ﴿بيهيلىيه وه﴾ مه به سستی نه وه يه له گه ل دهروونی خویدا قسه ی ده كرد و بيریده كرده وه ئایا وازی لیبينيئت و بيهيلىيه وه ﴿به شهرمه زاری و سهرشورپی﴾ یان له ژیر خاكدا زینده به چالی بكات .

وقال ابن كثير : ﴿وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ﴾ أي يختارون لأنفسهم الذكور ويأنفون لأنفسهم من البنات التي نسبوها إلى الله تعالى الله عن قولهم علوا كبيرا ، فإنه ﴿إِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًا﴾ أي كئيبا من الهم ، ﴿وَهُوَ كَلِيمٌ﴾ ساكت من شدة ما هو فيه من الحزن ، ﴿تَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ﴾ أي يكره أن يراه الناس ﴿مِنْ سُوءٍ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيْمُسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾ أي إن أبقاها مهانة لا يورثها ولا يعتني بها ويُفَضِّلُ أولاده الذكور عليها ، ﴿أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾ أي يئدها وهو أن يدفنها فيه حية كما كانوا يصنعون في الجاهلية .

واته : ﴿ئه وه يان هه لده بژادر كه چه زيان لئ ده كرد﴾ واته بؤ خویمان كوران يان هه لده بژادر و بيژيان ده هاته وه و خویمان ده گرت هه له وهی كه وا كچان بؤ نه وان بيئت به لكو ده يان دايه پال خوی پایه به رز له و سته مه ، چونكه نه وان ﴿ئه گهر موژدهی له دايك بوونی كچ بدرييايهت به يه كيكيان﴾ نه وا پوومه تی ﴿رهش هه لده گه پرا﴾ و پهنگی هه لدا ده وه ری له غه مباريدا و ﴿پق و قینی خوئی ده خوارده وه﴾ و بئ دهنگ ده بوو له زوری نه و په ژاره يه ی كه تييدا ده بوو و ﴿خوی ده شارده وه له خه لك﴾ و چه زی نه ده كرد خه لك بيبينيئت ﴿له خراپيئي نه و موژده يه ی كه پئی درا بوو نه نجا په رۆش ده بوو و بیری ده كرده وه ئایا به شهرمه زاری و سهرشورپی بيهيلىيه وه يان له ژیر خاكدا زینده به چالی بكات﴾ واته نه گهر بيهيلىيته وه نه وا سهرشور ده بيئت و ميراتی بهر ناكه ويئت و گرنگی پينادر يئت و كوران پيش ده خرين به سهر ياندا ﴿يان له ژیر خاكدا زینده به چالی بكات﴾ واته به زیندووی بخريته ژیر گل و خاكه وه هه روه كو چؤن له سهرده می جاهلیهت و نه فاميدا نه مه نه نجام ده درا .

^(١) تيبينييهك : بؤ زانینی ژماره ی نه و بهرگ و لاپه ره يه ی كه نه م ووتانه ی لیوه وه رگيراهه نه وا بگه پیره وه بؤ سهرچاوه كه به پئى ناوی سورهت و ژماره ی نه و ئایه تانه ی كه وا ته فسیره كه يان لیزه دا باسكراوه .

أفمن يكرهونه هذه الكراهة ويأنفون لأنفسهم عنه يجعلونه لله !!؟ ﴿الْأَسَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ أي بئس ما قالوا وبئس ما قسموا وبئس ما نسبوه إليه كقوله تعالى : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ .

نایا نه وهی که بو خویان بیان ناخوش بوو به م شیوازه و

بیزیان دهاته وه و خویان دهگرته وه له وهی که وا کچان بو نه وان بیته نایا نه مه دهده نه پال خویا په روه دگار !!؟

﴿به راستی نه مه ش خراب ترین هه لویست و بریار بوو که نه و بی باوه پرانه دهیان نواند و دهریان دهبری ده رهق به خوا﴾ واته نه مه خرابترین ووته و خرابترین دابه شکردن و خرابترین شت پالدانه به خواوه هه روه کو چون فهرموویه تی : ﴿نه گهر موژدهی له دایک بوونی کچ [که وا کرا بوو به نموونهی سووکایه تی بو خویا میهره بان] بدریایهت به یه کیک له بی باوه پره کان نه واپرومه تی رهش هه لده گه را و غه مبار ده بوو﴾ .

وقال أيضاً : ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ﴾ [سورة النحل : ٦٢] أي من البنات حيث جعلوا الملائكة الذين هم عباد الرحمن إنثاءً وجعلوها بنات الله ، وقد كان أحدهم ﴿إِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ (٥٨) يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾ فهم يأنفون من البنات وجعلوا الملائكة بنات الله فانسبوا إليه ما لا يرتضونه لأنفسهم فهذا أغلظ الكفر .

واته : ﴿نه وه بو خوا داده نین که بو خویان بیان ناخوشه﴾ واته له کچان ، چونکه نه و بی باوه پرانه فریشته کانیان به ره گزی میینه داده نا و به کچی خواش دایان ده نانن ، به لام که چی ده بیینی یه کیک له و بی باوه پرانه : ﴿نه گهر موژدهی له دایک بوونی کچ بدریایهت به یه کیک له بی باوه پره کان نه واپرومه تی رهش هه لده گه را له غه مباری و شه رمه زار بوونی له ناو خه لکدا و رق و قینی خویی به رامبه ر به ژنکه بی ده خوارده وه و خوی ده شارده وه له خه لک له خرابی تی نه و موژده یه ی که پیی درابوو نه نجا په رۆش ده بوو و بیری ده کرده وه نایا به شه رمه زاری و سه رشوپی بیه یلی وه یان له ژیر خاکدا زینده به چالی بکات﴾ ، نه وان بیزیان دهاته وه و خویان دهگرته وه له وهی که وا کچان بو نه وان بیته که چی فریشته کانیان ده کرد کچ و دایان ده نان بو خوا جا نه وه یان ده دایه پال خوا که رازی نه ده بوون بو خویان بیته ، نه مه ش تووند ترین جوړی کوفر و بی باوه پی یه .

وقال أيضاً : (أعطوه أحسن القسمين [عندهم] من الأولاد وهو البنات وهم لا يرضونها لأنفسهم كما قال : ﴿الْأَكْمُ الذَّكَرُ وَكَه الْأُنثَى﴾ (٢١) تَلْكَ إِذَا قَسَمْتُ ضِيرَى﴾ ، وقوله ها هنا ويجعلون لله البنات سبحانه أي عن قولهم وإفكهم ﴿إِلَّا إِيَّاهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لِيَقُولُونَ (١٥١) وَكَذَّابًا وَهُمْ كَذَّابُونَ (١٥٢) أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (١٥٤)﴾ .

واته : بی نرخترین و سووکتی نی نه و دوو به شه به لای نه وانه وه یان ده به خشی به خوا له منداله کان که وا کچان بوون ، نه و به شه ی که وا پیی رازی نه ده بوون بو خویان هه روه کو چون فهرموویه تی : ﴿نایا کورپان بو خوتان و کچانیش بو خوا نا نه مه دابه شکردنیکی سته م کارانه یه﴾ ، وه نه وهی که دایان ناوه بو خوا له

كچان ! ئەم ووتە و بوهتانه ههلبستراوه خوا پاك و بهر هیه لئی و بئى كه م كورپی یه و بهری یه له وهی كه مندالی بییت ، چونكه ﴿ئەوان له ووتە بوهتان و ههلبهستراوه كانیاندا دهیان ووت خوا مندالی بووه و دروویان ده كرد ، ئایا خوا كچی بۆ خۆی ههلبژاردووه به سه ر كوراندا ، به راستی ئەمهش خراپ ترین ههلوئیست و بریار بوو كه ئەو بئى باوه پانه دهیان نواند و دهریان ده بری ده رهق به خوا﴾ ، چونكه ئەوان پازی نه ده بوون كچان بۆ ئەوان بییت كه چی بۆ خوا دایان ده نان !!!

وقال الطبري : (ولكنهم أضافوا إليه ما يكرهونه لأنفسهم ولا يرضونه لها من البنات ما يقتلونها إذا كانت لهم

...

واته : ئەو بئى باوه پانه ئەوه یان ده دایه پال خوا كه بۆ خۆیان پییان ناخۆش بوو و پئی پازی نه ده بوون له و كچانه ی كه وا ده یان یان كوشت ئەگه ر له دايك ببوایه ن ...

وقوله ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا﴾ يقول وإذا بشر أحد هؤلاء الذين جعلوا لله البنات بولادة ما يضيفه إليه من ذلك له ﴿ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا﴾ من كراهته له ﴿وَهُوَ كَلِيمٌ﴾ يقول قد كظم الحزن وامتلاً غمّاً بولادته له فهو لا يظهر ذلك

...

واته : ﴿ئەگه ر موژده ی له دايك بوونی كچ بدریایه ت به یه كيك له بئى باوه په كان ئەوا پومه تی رهش هه لده گه را له غه مباری و شه رمه زاریدا﴾ مه به سستی ئەوه یه ئەگه ر یه كيك له و بئى باوه پانه ی كه وا كچانیان بۆ خوا داده نا موژده ی له دايك بوونی كچیان یئ بدریایه ت ئەوا ﴿پومه تی رهش هه لده گه را﴾ چونكه له دايك بوونی كچی پئ ناخۆش بوو ﴿پق و قینی خۆیی ده خوارده وه﴾ ده فه رموئیت : دل گرانی خۆیی ده شارده وه و دلی پر له غه م ده بوو به له دايك بوو كچ و ئەم دل گرانی و پر له غه مه شی ده رنه ده بری به قسه به لكو ده یخوارده وه ...

وعن قتادة قال : وهذا صنيع مشركي العرب أخبرهم الله تعالى ذكره بحُثبِ صنيعهم ، فأما المؤمن فهو حقيق أن يرضى بما قسم الله له ، وقضاء الله خير من قضاء المرء لنفسه ، ولعمري ما يدري أنه خير ! لرب جارية خير لأهلها من غلام ، وإنما أخبركم الله بصنيعهم لتحتنبوه وتنتهوا عنه ، وكان أحدهم يغذو كلبه ويعد ابنته ...

واته : ئەمه ره فتاری موشریک و هاوه ل بریاده ره کانی عه ره به ، خوی پایه به رزه وه والی گه نده لیتی ئەو ره فتاره ی پئ راگه یان دن ،

– به لām ئیماندار و بروادار ئەوا جئى ئەوه یه كه پازی بییت به وهی كه خوا کردوویه تی به قسمه تی ،

– وه بریاری خوا چاك تره بۆی له بریاری خۆی ،

– سه رم سوپماوه ئەو چۆن ده زانییت كور باشتره !!!

– هه ندیک جار كچ زۆر له كور چاك تر و به فه ر تره بۆ كه س و کاری ، به لām مه به ست لی ره دا ئەوه یه كه

خوی په روه ردگار هه والی ره فتاری ئەوانی داوه به ئیمه بۆ ئەوه ی دووری لیبگرین و وازی لیبینین ،

كه سی وا هه بووه له وانه خواردنی ده دا به سه گه كه ی به لām كچه كه ی زینده به چال ده كرد ...

يقول تعالى ذكره : يتوارى هذا المبشر بولادة الأنتى من الولد له من القوم فيغيب عن أبصارهم من سوء ما بُشِّرَ

(...)

واته : ئەو موژده پیدراوه به له دايك بوونی كچ ﴿خۆی ده شارپته وه﴾ له خه لك و خۆی وون دهكات له پيش چاويان له خراپيیته ئەو موژده يه ی كه پيی دراوه ...

٢ - ههروه ها خواى گه وره فه رموويه تى : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [سورة الزخرف : ١٧] .

واته : ئەگه موژده ی له دايك بوونی كچ ﴿كه وا كرا بوو

به نمونه ی سووكايه تى بو خواى ميهره بان ﴿بدریایه ت به يه كيك له بی باوه ره كان ئەوا پوومه تى رهش هه لده گه را و غه مبار ده بوو .

قال ابن كثير : (جعلوا له من قسمي البنات والبنين أحسهما وأردأهما [عندهم] وهو البنات كما قال تعالى : ﴿الْكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَى﴾ (٢١) تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَى ﴿... وهذا إنكار عليهم غاية الإنكار ، ثُمَّ ذَكَرَ تَمَامَ الْإِنْكَارِ فَقَالَ جَلَّتْ عَظْمَتُهُ : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ أي إذا بشر أحد هؤلاء بما جعلوا لله من البنات يأنف من ذلك غاية الأنفة وتعلوه كآبة من سوء ما بشر به ويتوارى عن القوم من حجله من ذلك يقول تبارك وتعالى فكيف تأنفون أنتم من ذلك وتنسبونه إلى الله عز وجل) .

پيشتر ويته ی ئەم ووتيه وه رگيرپراوه .

٣ - خواى په روه رديگار فه رموويه تى : ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ﴾ [سورة النحل : ٥٧] .

واته : بی باوه ره كان كچانيان ده دايه پال خواى پاك و بی گه رد و بو خوشيان ئەوه يان هه لده بژادر كه

حه زيان لى

ده كرد له كورپان .

ئهمه ش ته نها له بهر ئەوه بوو ئەوان زور به چاويكى سووكه وه سه يري كچانيان ده كرد و زوريش پقيان له كچ بوو بو يه ده يان دايه پال خواى گه وره و له هه مان كاتدا وهك سووكايه تى كردنيكيش بوو به خواى پاك و بی كه م و كوورپى !!!

قال ابن كثير : (يقول تعالى منكرًا على هؤلاء المشركين في جعلهم لله تعالى البنات سبحانه ﴿وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ﴾ أي من الذكور أي يودون لأنفسهم الجيد ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ أي يسوؤه ذلك ولا يختار لنفسه إلا البنين ، يقول عز وجل فكيف نسبوا إلى الله تعالى القسم الذي لا يختارونه لأنفسهم ، ولهذا قال تعالى : ﴿فَاسْتَقْتُمُ﴾ أي : سَلُّهُمْ عَلَى سَبِيلِ الْإِنْكَارِ عَلَيْهِمُ ﴿الرَّبَّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبُنُونَ﴾ كقوله عز وجل : ﴿الْكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَى﴾ (٢١) تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَى ﴿ [سورة النجم : ٢١ - ٢٢]) .

به لام خواى په روه رديگار ئينكارى ئەم هه لويس ت و برياره سته مكارانه ی لى ده كردن و به خراپ ترين بريار

و هه لويس ت

ده يزمارد ، وهك له ئايه ته كانى سه ره وه دا روون و ئاشكرايه .

هه روه ها به هه مان شیوه له چه ندین ئایه تی تر دا خوی گه وره ئینکاری ئه م هه لویست و بریاره سته مکارانه ی لی کردوون و فه رموو یه تی :

﴿فَاسْتَقْتُمُ الرِّبَاَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبُنُونَ﴾ [سورة الصافات : ١٤٩] .

﴿أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ﴾ [سورة الصافات : ١٥٣] .

﴿أُمَّ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبُنُونَ﴾ [سورة الطور : ٣٩] .

سه ره پای هه موو ئه م ئایه تانه ، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) به راشکاو ی دیارده ی (حه ز نه کردن له کچان ی) قه ده غه کردوو ه ! نه ک هه ر ئه وه نده به لکو (کچان ی) به دلخوشکار و سه نگین و خاوه ن به ها ناساندوو ه :
عن عقبه بن عامر وعائشة (رضي الله عنهما) عن النبي (ﷺ) قال : ((لا تَكْرَهُوا البنات ، فَإِنَّهُنَّ الْمُؤَنَسَاتِ الْغَالِيَاتِ)) * .

واته : ناحه ز و بیزار مه بن له کچان ، چوونکه کچان دلخوشکار و سه نگین و خاوه ن به هان .

* بی باوه ره کان و کوشتنی کچان و زینده به چال کردنیان :

بی باوه ره کان هه لویستیان به رامبه ر به له دايك بوونی کچان ته نها ئه وه نه بوو که پوومه تیان رهش هه لگه پیت له غه مباری و شه رمه زاریدا کاتیک که ده یانبیست خیزانه کانیان کچیان بووه ! نه خیر به وه شه وه نه ده وه ستان به لکو دوی له دايك بوونیان زینده به چالیان ده کردن و ده یانکوشتن !

١ - خوی گه وره ئه م پاستی یه مان بو پوون ده کاته وه و له قورئاندا فه رموو یه تی : ﴿وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَائِهِمْ﴾ [الأنعام : ١٣٧] .

واته : شه ی تانه کانی مرؤف و جنوکه کوشتنی منداله کچه کانیان ده پازانده وه بو زۆربه ی موشریک و هاوه ل بریار دهره کان .

قال ابن كثير : (زَيْنَ الشَّيَاطِينِ لِهَؤُلَاءِ ... وَأَدِ الْبَنَاتِ حَشِيَّةَ الْعَارِ .. قَالَ مُجَاهِدٌ شُرَكَائِهِمْ شَيْطَانُهُمْ يَأْمُرُونَهُمْ : أَنْ يُغْدُوا أَوْلَادَهُمْ حَشِيَّةَ الْعِيْلَةِ ، وَقَالَ السُّدِّيُّ أَمَرَهُمُ الشَّيَاطِينُ أَنْ يَقْتُلُوا الْبَنَاتِ ...

وهذا كقوله تعالى : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ (٥٨) يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ ...﴾ الآية ، وكقوله : ﴿الْكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ (٢١) تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ ضِيزَى﴾ .

واته : شه ی تانه کانی مرؤف و جنوکه کوشتنی منداله کچه کانیان ده پازانده وه بو زۆربه ی هاوه ل بریار دهره کان له ترسی نهنگی و عه یبه و شه رمه زاریدا ... و زینده به چالیانیان ده کرد له ترسی فقیری و هه ژاریدا

..

قال ابن منظور : (قال المفسرون : كان الرجل من الجاهلية إذا ولدت له بنت دفنها حين تضعها والدتها حية مخافة العار والحاجة ...) (۲).

واته : پیاوانی سهرده می جاهلی یهت و نه فامی نه گهر خیزانه کانیان کچی ببوایه نه و زینده به چالیان ده کرد ، له ترسی شه رمه زاری و بی دارایدا ...

چونکه نه وان باوه پریان وابوو که و کچ مایه ی شه رمه زاری یه بو باوک و دایک و پاره دهرناکات و به ره می مادی نی یه ! بویه کچانیان به نه رک ده ژمارد به سهر باوکانی دل رهق و که و ده ل و گه مژوه !!!

۲ - هه روه ها خوی پهره ردگار فه رموویه تی :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ...﴾ [سورة الممتحنة : ۱۲] .

واته : نه ی پیغه مبهه نه گهر ئافره تان هاتن په یمانت پیبدن له سهر نه وهی که به هیچ شیوه یه ک هاوه ل و شه ریک بو خوا بریار نه دن و دزی نه کن و زینا نه کن و منداله کانیان نه کوژن ...

قال السماركفوري : (" وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ " هو ما كانت تفعله الجاهلية من وأد البنات أي دفنهن أحياء لخوف العار والفقير) (۳).

واته : مه به ست به ﴿منداله کانیان نه کوژن﴾ نه وهی که خه لکانی سهرده می جاهلی یهت و نه فامی ده یان کرد له زینده به چال کردنی کچان له ترسی عه یبه و هه ژاری .

۳ - هه روه ها خوی پهره ردگار فه رموویه تی : ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ (۸) بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ [سورة التکویر : ۸ - ۹] .

واته : نه گهر پرسیار کرا له زینده به چال کراو : ئایا به رامبهه به چ تاوانیک کوژاوه !؟

قال ابن منظور : (المؤؤودة : المدفونة حية) (۴).

وقال الشوكاني : (ومعنى سئلت أن توجه السؤال إليها لإظهار كمال الغيظ على قاتلها حتى كان لا يستحق أن يُخاطب ويُسأل عن ذلك ، وفيه تبيكيت لقاتلها وتوبيخ له شديد ، قال الحسن : أراد الله أن يُوبخ قاتلها لأنّها قُتِلَتْ بغير ذنب) .

واته : پرسیار ی لیده کریت مانای نه وهی : پروبه پروو کردنه وهی پرسیار بو نه و زینده به چال کراوه مه به ست پی یی دهرخستی بق و قینی خوی به رامبهه به و که سه ی که و کوشتویه تی ، چونکه نه و که سه که نه و کرداره ی نه نجام داوه شایسته ی نه وه نی یه خوا قسه ی له گه لا بکات و پرسیار ی نه و تاوانه ی لیبکات ، وه نه مه ش دم کوت کردنه وه و سهر زنشتی یه کی توندی تیدایه بو بکوژ و زینده به چال کاری نه و کچه بی تاوانه ...

(۲) لسان العرب : (۳ / ۴۴۲) .

(۳) تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذی : (۹ / ۱۴۴) .

(۴) لسان العرب : (۵ / ۳۸۵) .

حه سه نی به صری فهرموویه تی : خوی گه وره مه به سستی ئه وه یه بکوژی ئه و کچه سهرز نشت بکات چونکه به بی تاوان کوژراوه .

وقال ابن الجوزي : (قال اللغويون : المروودة البنت تدفن وهي حية ، وكان هذا من فعل الجاهلية ... قال الزجاج ومعنى سؤالها تبكيت قاتليها في القيامة لأن جوابها قُلتُ بغير ذنب ...) (٥).

واته : زینده به چال کردنی کچ ره فتاری جاهلییه ت و نه فامیته یه ...
وعن المغيرة بن شعبة (رضي الله عنه) قال : ((إن رسول الله (ﷺ) كان ينهى عن وأد البنات)) (٦).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) زینده به چال کردنی کچانی قه دهغه و حه رام کردوه .

* سهره ئدانه وهی نارهازایی دهربرین به له دايك بوونی كچان :

له پیئشه وه باسی ئه وه مان کرد که خه لکانی سهرده می جاهلییه ت و نه فامی چهند نارازی بوون و چه ندیک پییان ناخوش بوو کچیان ببوایه و له دايك بوونی کچانیان به نهنگی و عه یبه و شهرمه زاری له قه له م ده دا !!!

به لام به داخه وه له سه ده ی پیئشه که وتن و سه ده ی بیست و یه که دا ! جار یکی تر ئه م خه صله ته سته مکاری و ره فتاره در پدانه یه سه ریه له ده داته وه و لی ره و له وی به چه ندین شیواز دهربرینی نارهازایی ده بیستین له وانه :

- پیش ئاماده کردنی ئه م نووسراوه به چه ند پوژیک موسلمانیک ووتی : من دوینی پویشتم بو سه ردانی براده ریکم که چی بینیم زور بی تاقه ت و غه مبار و ئالوز و بی ده نگه که لی م پرسى هوکاری ئه م غه مبارییه ت چی یه ؟ وه لامی نه دامه وه .

به لام دواتر بیستم که وا خیزانه که ی کچی بووه و ئه می ش له بهر ئه وه زور غه مبار و ئالوز و بی ده نگ بووه : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ .

- هه روه ها ئافره تیک به سه ره اتی دایکی خوی گیزاپیه وه و ووتی : من دایکم هه شت کچی له سه ر یه ک بوو بوو ، پاش ئه وه سکی نویه می بو په یدا بوو به چه ندین شیواز هه ولی له ناو بردنی منداله که ی دا له ترسی ئه وه ی نه وه ک مندالی نویه می شی کچ بی ت وه کو هه شته که ی پیئشتر !

له و پیگایانه ی که وا دایکم گرتبوویه بهر بو له ناو بردنی منداله که ی :

هه ندیک جار له سه روی چه ند پله یه ک له سه ر په یژه وه خوی هه لده دایه خواره وه بو ئه وه ی منداله که ی فشاری بکه ویته سه ر و جی له ق ببیت و له باری بچیت نه وه ک ئه می ش کچ بی ت !

وه هه ندیک جاری تر (بوتلی غازی گه وره ی) ده هی نا و ده یخسته سه ر سکی یه وه بو هه مان مه به ست !

به لام ئه وه ی که جیگای سه رسورمان بی ت له م به سه ره اته دا ئه وه یه که وا :

ئه و ئافره ته له در یژه ی گیزانه وه ی به سه ره اته که دا ووتی :

(٥) زاد المسیر فی علم التفسیر لابن الجوزي : (٩ / ٤٠) .

(٦) صحیح الأدب المفرد رقم : (٢٧٩) .

دوای ئه وه مو وه وه له ی دایکم بۆ له ناو بردنی منداله که ی : ئه و منداله هر مایه وه تا وه کو خوی به زیندووی و به ئاسایی له دایک بوو که چی سه یر ده که ن منداله که کورپییکی خنجیلانه یه !!!
 - هه روه ها له خه سته خانه ی گشتی که لار ئافره تیک له کاتی عیلاج وه رگرتندا به دوکتوره یه که ده لیت :
 توخوا له کاغه زی سۆناره که دا چی نووسراوه کورپ یان کچ ؟!

دوکتوره ش وه لامی ده داته وه و ده لیت : نووسراوه منداله که ت کچه ، ئه و ئافره ته ش یه کسر له جیگه که ی خویدا ووشک ده بییت و ماقی ده په رییت و پوومه تی ره ش هه لده که رییت و بی ده نگ و سه رسام ده بییت

که لیی ده پرسنه وه ئه وه بۆ چی وات لییات ؟
 ئه ویش ده لیت : چوار کچم هه یه بۆیه حه زم له کچ نی یه و حه زم له کورپه من له بهر خاتری کورپه هیشتم سکم پر بییت !!!

ئه نجا یاریده ده ری دوکتوره پیی ده لیت : هه سته برپوره ده روه جیگه و کاتمان لیمه گره یا خوا دوو دوو کچتان بییت !!!

- هه روه ها له گیڕانه وه ی به سه رهاتی مندال بوونی ئافره تییکی تر دا که پییشتی پیینج کچی هه بووه و مندالی شه شه میشی هر کچ بووه میرده که ی له غه مباریدا بۆ ماوه ی پوژ و شه ویک ده چیته ناو ژووری که وه و ده رگا له خوی داده خات و نه نان ده خوات و نه قسه شی له گه ل که سدا کردووه !
 وه دواتریش خه سووی ئافره ته که ووتویه تی : یا خوا هر که سیک ده لیت - خوا لیی نه سینیت - قه بری ده ستنه که وییت !!!

- هه ندیک له پیاوان هه ره شه له خیزانه کانیا ن ده که ن به وه ی که وا ئه گه ر کچی بییت ئه وا په نا ده با ته بهر خواستنی ژنی دووه !!!

- هه ندیکی تر له پیاوان هه ره شه له خیزانه کانیا ن ده که ن به وه ی که وا ئه گه ر کچی بییت ئه وا ده بییت منالدا نی ببه ستیت و پیژهی منداله کانیا ن که م بکه نه وه بۆ ئه وه ی پیژهی کچان له ناو خیزانه که یدا که م بییت و په ره نه سینیت .

- پیاوویی تر وه که هه ره شه یه که به خیزانه که ی ده لیت : ئه گه ر (١٥) پانزه کچت بییت ده بییت هر مندالت بییت تا وه کو کورپیکت ده بییت .

- پیاوویی تر دوای سک پر بوونی خیزانه که ی ووتوبووی : من ناوی کورپ ئاماده کردووه بۆ منداله که مان به لام بیرم نه کردووه ته وه له ناویک بۆ کچ چونکه من حه زم له کورپه و حه زم له کچ نی یه !!!

- هه ندیکی تر ده لین : دایکی کورپ له کوئی و دایکی کچ له کوئی ! چونکه دایکی کورپ پیژدار و ناو داره به لام دایکی کچ سه ر کز و سه ر شوپ و شه رمه زاره !!!

- هه ندیکی تر ده لین : ئه و که سه ی که وا ته نها کچی هه یه و جاخ کویره !!!

ئه مانه و چه ندین شیوازی تری نار په زایی و بیزارای دهر برین لیږه و له وی دهبیستین له ئاستی له دايك بوونی كچانی به پیزدا .

وه به راستی ئه م دیارده یه - هه ر وهك چۆن له ناو عه ره بدا هه بووه و هه یه - له كورده واریشدا زۆر باو بووه و له په ره سه ندنیشدا یه ..

له م باره یه وه (قانعی شاعیر) له ژیر ناو نیشانی (ژیانی كچ) له كورده واریدا ووتوو یه تی :

كچی به سته زمان دهوری ژیانی

سینه مایه كه ئه گه ر بزانی

كه له دايك بوو ئاههنگی نییه

ئه ئین : ئای كچه ! فائیده ی چییه ؟

پئ پیرۆزانه ی كه س بو ناهینئ

هیچ كه س به چا كه هه رگیز نایدوینئ

پرو پیره ژن دهور دايكی ئه دن

هه ر یهك به جوړئ دلخوشی ئه كهن

خه م مه خو خوا له سه ر كه ره م بئ

كوړیشته ئه بئ خاترت جه م بئ

چه ند وه لامیك بو ئه و جوړه كه سه جاهیلانه :

+ ئه م هه لوئیستانه له بیرو باوه پریکی گه نده له وه هه لده قولیت چونكه وادیاره ئه و جوړه پیاوانه واده زانن و باوه پریان وایه كه وا ئافره تان به ویستی خو یانه كوړیان ببیت یان كچ !

ئه م هه لوئیسته نزیكه له كوفره وه چونكه به خشینی كوړ یان كچ تایبه ته به خوی په روه ردگار هوه و به هیچ شیوه یه كه دهستی دايكی تیدا نییه و حه ز و ویستیشی به هیچ شیوه یه كه دهور نابینیت .

خوی گه و ره له م باره یه وه له قورئاندا فه رموو یه تی :

﴿لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُوْرَ (۴۹) اَوْ يَزُوْجُهُمْ ذُكْرًا وَاِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيْمًا اِنَّهٗ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ (۵۰)﴾ [سورة الشورى]

واته : ته نها هی خویه مولکی ئاسمانه کانی و زهوی .. دروستی دهکات ئه وهی كه خوی ویستی لییهه بیت .. كچ دهیبه خشیت به هه ر كه سیك كه خوی ویستی لییهه بیت و كوړیش دهیبه خشیت به هه ر كه سیك كه خوی ویستی لییهه بیت ، وه یان كوړ و كچ هه ردووکیان پیکه وه دهیبه خشیت به هه ر كه سیك كه خوی ویستی لییهه بیت ، وه یان هه ر كه سیك كه خوی ویستی لییهه بیت نه زوکی دهکات و بی مندال ده بیت ، به راستی ئه و خویه زانا و به توانایه .

قال ابن كثير : (يخبر تعالى أنه خالق السماوات والأرض ومالكهما والمُتصرف فيهما ، وأنه ما شاء كان وما لم يشأ لم يكن ، وأنه يعطي مَنْ يشاء ويمنع مَنْ يشاء ولا مانع لما أعطى ولا مُعطي لما منع ، وأنه يخلق ما يشاء ،

يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ اِنَاثًا أي يرزقه البنات فقط ومنهم لوط عليه الصلاة والسلام ، **ويهب لمن يشاء الذكور** أي يرزقه البنين فقط قال البغوي كإبراهيم الخليل عليه الصلاة والسلام لم يولد له أنثى ، **أو يزوجهم ذكراً وإناثاً** أي ويعطي لمن يشاء من الناس الزوجين الذكر والأنثى أي من هذا وهذا قال البغوي كمحمد (ﷺ) ، **ويجعل من يشاء عقيماً** أي لا يولد له قال البغوي كيحيى وعيسى عليهما الصلاة والسلام .

فجعل الناس أربعة أقسام :

١ — منهم من يعطيه البنات .

٢ — ومنهم من يعطيه البنين .

٣ — ومنهم من يعطيه النوعين ذكوراً وإناثاً .

٤ — ومنهم من يمنعه هذا وهذا فيجعله عقيماً لا نسل له ولا ولد له .

إِنَّهُ عَلِيمٌ أي بمن يستحق كل قسم من هذه الأقسام ، **قَدِيرٌ** أي على ما يشاء من تفاوت الناس في ذلك* .

واته : **خوای پایه بهرز هه والّ دهدات كهوا تهنها ئه و ئاسمانه كان و زهوی دروست كردوه و هه ر خوای خاوهنی هه موویه تی و گورپانکاری تیدا ئه نجام دهدات ، وه ئه وهی كه ویستی لیبیت بییت ده بییت و ئه وه شی كه ویستی لیینه بییت نابییت ، وه له مولکی خوای دهدات به هه ر كه سیك ویستی لیبیت و ده شی گریته وه له هه ر كه سیكیش خوای ویستی لیبیت و كه س ناتوانییت ریگری بكات له وهی كه بیدات و كه سیش ناتوانییت شتیك بدات كه ئه و بیگریته وه ، وه دروستی دهكات ئه وهی كه خوای ویستی لیینه بییت ، ﴿كچ دهیبه خشییت به هه ر كه سیك كه خوای ویستی لیینه بییت﴾ واته : تهنها بهس كچی پی دهیبه خشییت له وانه ش پیغه مبه ر (لوط علیه الصلاة والسلام) ، ﴿وه كورپیش دهیبه خشییت به هه ر كه سیك كه خوای ویستی لیینه بییت﴾ واته : تهنها بهس كوری پی دهیبه خشییت وه كو پیغه مبه ر (إبراهیم علیه الصلاة والسلام) ، ﴿وه یان كور و كچ هه ردووكیان پیكه وه دهیبه خشییت به هه ر كه سیك كه خوای ویستی لیینه بییت﴾ واته : كور و كچ هه ردووكیان پیكه وه دهیبه خشییت به هه ر كه سیك كه خوای ویستی لیینه بییت له خه لك واته له مهش و له وهش وه كو پیغه مبه ر (محمد ﷺ) ، ﴿وه یان هه ر كه سیك كه خوای ویستی لیینه بییت نه زوكی دهكات و بی مندالّ ده بییت﴾ واته : مندالی نابییت وه كو هه ردو و پیغه مبه ر (یحیی و عیسی علیهما الصلاة والسلام).**

* فائدة : قال ابن كثير في تمام كلامه السابق : (وهذا المقام شبيه بقوله تبارك وتعالى عن عيسى عليه الصلاة والسلام ﴿وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ﴾ أي دلالة لهم على قدرته تعالى وتقدس حيث خلق الخلق على أربعة أقسام : فآدم عليه الصلاة والسلام مخلوق من تراب لا من ذكر ولا أنثى ، وحواء عليها السلام مخلوقة من ذكر بلا أنثى ، وسائر الخلق سوى عيسى عليه السلام من ذكر وأنثى ، وعيسى عليه السلام من أنثى بلا ذكر ، فتمت الدلالة لمخلوق عيسى بن مريم عليهما الصلاة والسلام ، ولهذا قال تعالى : ﴿وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ﴾ فهذا المقام في الآباء ، والمقام الاول في الأبناء ، وكل منهما أربعة أقسام ، ف سبحانه العليم القدير) .

واته : ئه م جیگایه هاوشیوهی فهرموودهی خوای کارپه بهر كهت و پایه بهرز كهوا سه بارهت به (عیسی علیه السلام) فهرموویه تی : ﴿عیسی ده كهین به نیشانه یهك بۆ خه لك﴾ واته : به لگه یهك بییت بۆیان له سه ر ده ر خستنی توانای پایه بهرز و پاك و بی گهرد له هه مو كه مو كوری یهك كهوا مرؤفه كانی دروست كردوه به چوار شیواز : (آدم علیه الصلاة والسلام) ی دروست كردوه له خۆل و خاك به بی نیر و می ، وه (حواء علیها السلام) ی دروست كردوه له نیر به بی می ، وه هه مو مرؤفه كانی تری دروست كردوه له نیر و له می جگه له پیغه مبه ر (عیسی علیه السلام) ، وه (عیسی علیه السلام) ی دروست كردوه له می به بی نیر ، كه واته : به دروست كردنی (عیسی علیه السلام) نیشانه و به لگه له سه ر كاملیتی توانای خوا به ته واوی هاتوه ته دی ، بویه خوای گهوره فهرموویه تی : ﴿عیسی ده كهین به نیشانه یهك بۆ خه لك﴾ ئه مه جیگایه كه سه بارهت به باوكان ، وه جیگای یه كه می ش سه بارهت به مندالان ، وه هه ر یه كیك یانیش له چوار بهش پیكه اتبوو ، جا پاکی بۆ خوای زانا و به توانا .

كه واته خه لكى كردوو ته چوار به شه وه :

١ - هه ندىكان ته نها كچى پى ده دات .

٢ - وه هه ندىكى تريان ته نها كورپان پى ده دات .

٣ - وه هه ندىكى تريان له هه ردوو جوړه كه يان پى ده دات نير و مييش .

٤ - وه هه ندىكى تريان ئه مهش و ئه وهشى ليده گريته وه و ده يكات به نه زوك و نه وه چهى ده بيت و نه

مندال .

﴿خوا زانايه﴾ واته : به و كه سهى كه وا شايستهى هه ر به شيك بيت له م به شانە ، ﴿به توانايه﴾ واته : به

سهر ئه وهى كه ويستى ليبيت له جياوازي نيوان خه لكدا له و شته دا .

* نايا دايك هيچ روليكسى هه يه له وه دا كه وا منداله كهى كور بيت يان كچ ؟

به پى ئه و ئايه تانهى سهر وه به خشيني كچ يان كور يان هه ردوو كيان پي كه وه يان نه به خشيني هيچ

كاميكيان ته نها له ويستى خواى په روه ردگار دايه و به پى تواناي ئه و ده بيت و ويستى باوك و دايك هيچ

روليكى نيه له ديارى و ده ستنيشان كردنى ره گه زى مندالدا كه وا نير بيت يان مى !

له گه ل ئه وه شدا به هوى پيشكه وتنه زانستى يه كانه وه له م سهرده مه دا ئه وه سه لمينراوه كه وا به هيچ

جوړيك دايك هيچ روليكى نيه له وه دا كه وا منداله كهى كور بيت يان كچ به لكو به پيچه وانه وه ئه مه

ده گه رپته وه بو لاي باوك !

ئهمهش به م شيوازهى خواره وه پوون ده كه ينه وه :

بى گومان دروست بوونى مندال له ناو مندالانى دايكدا سهرچاوه ده گريته له به يه ك گه يشتن و پيتانندن و

يه ك گرتنى (تووى پياو / النطفه) له گه ل (تووى ئافره تدا / البويضة) وه ك له م ئايه تانه دا باس كراوه :

خواى گه روه فه رمويه تى : ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ (٥) خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ (٦) يُخْرَجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ (٧)﴾

[سورة الطارق] .

واته : با مروّف برونيت بو ئه وهى بزانيت له چى دروست كراوه ؟ له ئاويكى هه لقلاوه وه دروست كراوه

كه له نيوان پشتى پياو و سنگى ئافره ته وه ده رده چييت و هه لده قوليت .

قال ابن كثير : (قوله : ﴿خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ﴾ يعنى المني : يخرج دَفَقًا من الرجل ومن المرأة ، فيتولد منهما

الولد بإذن الله عزّ وجل ولهذا قال : ﴿يُخْرَجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ يعنى : صلب الرجل وترائب المرأة

وهو صدرها) .

هه روه ها له م باره يه وه فه رمويه تى : ﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ...﴾ [سورة الإنسان : (٢)] .

واته : ئيمه مروّفمان دروست كردوو له ئاويكى تيكه ل (ئاوى پياو و ئاوى ئافره ت) ...

قال ابن عباس في قوله : ﴿نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ﴾ (يعنى ماء الرجل وماء المرأة إذا اجتماعا واختلطا ...

وهكذا قال عكرمة ومجاهد والحسن والربيع بن أنس : الأمشاج هو اختلاط ماء الرجل بماء المرأة) * .

واته : مرؤف دروست ده بیئت له ئەنجامی تیکه ل بوونی ئاوی پیاو له گه ل ئاوی ئافره تدا .

به پیی زانستی سه رده م (تۆوی پیاو / النطفة أو الحيوان المنوي أو الحوین) هه روه ها (تۆوی ئافره تیش / البویضة) به هه مان شیوه خانه یه کی تیدایه که پیکهاتوو له (٢٣) کرؤمؤسؤم ، جا له کاتی به یه گه یشتنی (تۆوی پیاو و تۆوی ئافره ت) ناوک (نؤوة) ی هه ردووکیان یه کده گرن و خانه یه ک پیک دینن ، ناوکی ئەو خانه یه ییش (٤٦) کرؤمؤسؤمی تیدایه .

دوو (٢) کرؤمؤسؤم له نیوان ئەو (٤٦) کرؤمؤسؤمه دا - که دانه یه کیان هی پیاوه که یه و دووه میشیان هی ژنه که یه - ئەرکی دیاری و ده ستنیشان کردنی جوړی ره گه زی ئەو منداله یان له ئەستؤدایه که وا لئیه وه دروست ده بیئت .

کرؤمؤسؤمی یه که میان هی پیاوه که یه که ئەویش ده بیئت به دوو به شه وه :

یه که م : که وا هیما ی پییتی (Y) زمانی ئینگلیزی بو دانراوه و هیما یه بو ئەوه ی که وا ره گه زی مندالکه نیڕ (واته : کوپ) ده بیئت ئەگه ر ئەمه یان له گه ل کرؤمؤسؤمی ئافره ته که دا یه کبگریت .

دووهم : که وا هیما ی پییتی (X) زمانی ئینگلیزی بو دانراوه و هیما یه بو ئەوه ی که وا ره گه زی مندالکه می (واته : کچ) ده بیئت ئەگه ر ئەمه یان له گه ل کرؤمؤسؤمی ئافره ته که دا یه کبگریت .

به لام کرؤمؤسؤمی دووه میان هی ئافره ته که یه که ئەویش ده بیئت به دوو به شه وه :

یه که م و دووهم : که وا هه ردووکیان هیما ی پییتی (X) زمانی ئینگلیزی بو دانراوه و هیما یه بو ئەوه ی که وا ره گه زی مندالکه می (واته : کچ) ده بیئت .

واته کرؤمؤسؤمی پیاو بریتی یه له (X.Y) .

به لام کرؤمؤسؤمی ئافره ت بریتی یه له (X.X) .

جا له کاتی پیتانندن و یه کگرتندا کرؤمؤسؤمی دیاریکار و ده ستنیشانکاری ره گه زی مندالی پیاوه که و ئافره ته که ییش ده بیئت به دوو به شه وه :

هی پیاوه که یان ده بیئت به (Y) که وا هیما یه بو ئەوه ی منداله که نیڕه و کوپه .

وه یان ده بیئت به (X) که وا هیما یه بو ئەوه ی منداله که می یه و کچه .

هی ئافره ته که ییش هه ردوو به شه که ی هه ر (X) له ، واته : (X.X) ده بیئت که وا هیما یه بو ئەوه ی منداله که می یه و کچه .

که واته ئەگه ر به شی (Y) کرؤمؤسؤمی پیاوه که له گه ل به شی (X) کرؤمؤسؤمی ژنه که ی گه یشتن به یه ک و یه کیان گرت ئەوا منداله که یان نیڕ و کوپ ده بیئت .

وه ئەگه ر به شی (X) کرؤمؤسؤمی پیاوه که له گه ل به شی (X) کرؤمؤسؤمی ژنه که ی گه یشتن به یه ک و یه کیان گرت ئەوا منداله که یان می و کچ ده بیئت .

ده رئه نجام ئەوه مان بو ده رده که ویت که وا دایک به هیچ جوړیک پۆلی له وه دا نی یه که وا منداله که ی کوپ بیئت چونکه کرؤمؤسؤمه که ی (X.X) له .

به لكو ئەمه دهگه پیتته وه بۆ لای ئەو به شه كرۆمۆسۆمی باوك كهوا مندالی پی دروست ده بیئت ، جا ئەگه به به شی (Y) به شداری كرد ئەوا منداله یان كور ده بیئت ، وه به پیچه وانه وه ئەگه به به شی (X) به شداری كرد ئەوا منداله یان كچ ده بیئت .

بی گومان ئەمهش به پیی ویستی پیاو نییه و له توانای پیاویشدا نییه کامیانی به دله ئەوه یان هه لبریت ! به لكو ئەمه تهنها به پیی ویستی خواجه و تهنها له توانای ئەودایه (سبحانه و تعالی) .

كهواته با به هیچ جوریک پیوان گازنده و گلهیی له ژنه کانیان نه کهن ئەگه تهنها مندالی کچیان بوو ! چونکه ئەمه به هیچ جوریک پۆلی دایکی تیدا نییه !

به لكو به پیچه وانه وه - به مرجیک ئەگه دروست و شهرعی بوايه ، كه واش نییه - له و کاته دا ئەبوايه ئافره تان گازنده و گله ییان له میرده کانیان بکرایه ! چونکه ئەوان پۆلیان له وه دا هه یه كهوا منداله كه یان كور بیئت یان كچ !

به لام ئەمهش دروست نییه و نا شهرعی یه ، چونکه پیاویش له دست و ویست و ئاره زووی خۆیدا نییه كهوا به به شی (Y) به شداری بکات بۆ ئەوهی منداله كه یان كور بیئت نهك كچ * !!!

دانهری کتیبی : (الوراثه والاستنساخ) ده لیت : (عند الإخصاب إذا التقى کروموسوم الرجل الجنسي من نوع (X) مع کروموسوم المرأة الثابت دائماً (X) لتكوين الناتج (X.X) فنتيجة الحمل تكون أنثى ، أمّا إذا كان کروموسوم الرجل من النوع الآخر أي (Y) فالناتج يكون (X.Y) فنتيجة الحمل يكون ذكر ، أي إنّ المرأة المسکینه لا دخل لها بالموضوع برمه) .

واته : له کاتی پیتاندن و به یه کهگه یشتنی ئاوی پیاو و ئاوی ئافره تدا ئەگه کرۆمۆسۆمی رهگهزی پیاو له جۆری (X) له گه ل کرۆمۆسۆمی رهگهزی ئافره تدا که هه میشه و بهردهوام له جۆری (X) له گه یشتن به یه که ئەوا دهرئه نجامه که (X.X) له کهواته دهرئه نجامی ئەو (سکپرییه) مئ ده بیئت ، به لام ئەگه کرۆمۆسۆمی رهگهزی پیاو له جۆره کهی تر بوو واته (Y) ئەوا دهرئه نجامه که (X.Y) یه کهواته دهرئه نجامی ئەو (سکپرییه) نیر ده بیئت ، واته ئافره تی داماو هیچ پۆلیکی له م مهسه له یه دا نییه به هیچ جوریک .

ئه نجا دواي ئەمه ده لیت : (والقرآن صرّح بهذه الحقیقه .. بقوله تعالی :

﴿وَأَنَّهُ خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى (٤٥) مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى (٤٦)﴾ [سورة النجم] ، وقوله تعالی : ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ

سُدَى (٣٦) أَلَمْ يَكْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيِّ يَمْنَى (٣٧) فَجَعَلَ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى (٣٩)﴾ [سورة القيامة] .

ففي الآية الأولى ذكر أنّ الجنسين يتحدان من النطفة الذكرية فهي التي تُمنى ، وفي الآية الثانية توضيح أنّه من مني الذكر — فالهاء في ﴿مِنْهُ﴾ تعود على مني الذكر — يكون الجنسين الذكر والأنثى ، فسبحان الله * .

* بۆ ئەم زانیاریانه زیاتر سود لهم سهراوانه بینراوه : (دراسات فقهية في قضايا طبية معاصرة) (٢ / ٦٤٧ — ٦٨٥) بحث بعنوان : (عمليات التسييل وأحكامها الشرعية) و بحث آخر بعنوان : (الهندسة الوراثية من المنظور الشرعي) : (٢ / ٦٨٧ — ٧٣١) كلاهما للدكتور عبد الناصر أبو البصل ، و سلسلة ومضات إعجازية من القرآن والسنة النبوية — الكتاب الحادي عشر بعنوان : (الوراثة والاستنساخ) للدكتور المهندس خالد العبيدي ص : (١٢ — ١٤) (تحديد جنس الجنين ، و الكروموسومات) .
* الوراثة والاستنساخ : (١٣ — ١٤) .

واته : قورئان به پرونی باسی ئەم پاستییەیی کردووہ .. به ئایەتی : ﴿خو هەردوو پەگەزی نیڕ و میی دروست کردووہ ، له ئاوی پیاو کاتیک پێ دەگات﴾ وە به ئایەتی : ﴿ئایا مرۆف وادە زانیئت وازی لێ دەهینریت و لێ پرسینە وهی له گەلدا ناکریت ، ئایا مرۆف ئاوی پیاو نه بوو له ئاوێک که پێ دەگات ، له ئاوی پیاو هەردوو پەگەزی نیڕ و میی دروست کردووہ﴾ له ئایەتی یه که مەدا باسی ئە وهی کردووہ که هەردوو پەگەزه که دیاری دە کرین له ئاوی نیڕینه (پیاو) چونکه ئە وه یان پێ دەگات و گەشه دەکات ، وە له ئایەتی دوو مەدا ئە وهی پوون کردوو هته وه که وا له ئاوی نیڕینه - چونکه راناوی (ه) له ﴿مەنە﴾ دەگەریتە وه بۆ ئاوی نیڕینه - هەردوو پەگەزی نیڕ و میی دروست دە بیئت ، پاکی و بی گەردی بۆ خوا .

* هە ندیک زانیاری وردتر لەم باره یه وه :

ئیمامی (القرطبي) له ژیر پۆشنایی دوو فەرمووده دا و ته یه کی زانستی به هیزمان بۆ دە گێریتە وه له ئیمامی (ابن العربي) هوه : (قال النبي ﷺ) : ((إذا سبق ماء الرجل ماء المرأة أذکرا ، وإذا سبق ماء المرأة ماء الرجل آنتا)) .

واته : ئە گەر ئاوی پیاو پیش ئاوی ئافرەت کهوت ئە وا مندالە که یان نیڕ دە بیئت ، وە ئە گەر ئاوی ئافرەت پیش ئاوی پیاو کهوت ئە وا مندالە که یان میی دە بیئت و كذلك في الصحيح أيضا : ((إذا علا ماء الرجل ماء المرأة أشبه الولد أعمامه ، وإذا علا ماء المرأة ماء الرجل أشبه الولد أخواله)) .

واته : ئە گەر ئاوی پیاو سه رکهوت به سه ر ئاوی ئافرەت دا ئە وا مندالە که شیوهی دە چیتە سه ر مامه کانی ، وە ئە گەر ئاوی ئافرەت سه رکهوت به سه ر ئاوی پیاو دا ئە وا مندالە که شیوهی دە چیتە سه ر خالۆکانی . قلت : هذا معنى حديث عائشة لا لفظه ، خرجه مسلم من حديث عروة بن الزبير عنها أن امرأة قالت لرسول الله ﷺ : هل تغتسل المرأة إذا احتلمت وأبصرت الماء ؟ فقال : نعم ، فقالت لها عائشة : تَرَبَّتْ يَدَاكِ وَأَلْتِ ، وهل ترى المرأة ذلك ؟ فقال رسول الله ﷺ : دعيها وهل يكون الشبه إلا من قبل ذلك ؟ إذا علا ماؤها ماء الرجل أشبه الولد أخواله ، وإذا علا ماء الرجل ماءها أشبه أعمامه)) .

واته : دە لیم : ئە مه واتای فەرمووده که ی (عائشة) یه نه ک (لفظ) ه کی ، ئیمامی (مسلم) ده ی گێریتە وه له فەرمووده ی (عروة بن الزبير) ه وه که وا ئافرەتیک وتی به پیغه مبه ری خوا (ﷺ) : ئایا ئافرەت خوی بشوات ئە گەر له خه ودا له ش گران (ئیحتیلام) بوو و ئاوی بیینی ؟ فەرمووی : به لئ ، عائشه هاواری کرد له و ئافرەته و پئی وت : ئە ی دە ستت بجیت به خو لدا ، ئایا ئافرەت ئە وه دە بینیت ؟ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فەرمووی : وازی لیبینی ئایا لیچوون دە بیئت ئیلا له م رپگه یه وه نه بیئت ؟ ئە گەر ئاوی ئافرەت سه ر کهوت به سه ر ئاوی پیاو دا ئە وا مندالە که شیوهی دە چیتە سه ر خالۆکانی ، وە ئە گەر ئاوی پیاو سه رکهوت به سه ر ئاوی ئافرەت دا ئە وا مندالە که شیوهی دە چیتە سه ر مامه کانی .

... وقد بنى القاضي أبو بكر بن العربي على هذه الأحاديث بناء فقال :

إن للماءین أربعة أحوال :

الأول : أن يخرج ماء الرجل أولاً ،

الثاني : أن يخرج ماء المرأة أولاً ،

الثالث : أن يخرج ماء الرجل أولاً ويكون أكثر ،

الرابع : أن يخرج ماء المرأة أولاً ويكون أكثر ،

واته : (القاضي أبو بكر بن العربي) له سهر ئه م فهرموودانه بينايه کی بنیات ناوه و فهرموویه تی :

به پراستی ئاوی پیاو و ئافرهت چوار حاله تی هیه :

یه که م : یه که مجار ئاوی پیاوه که دهر بچیته دهره وه ،

دووه م : یه که مجار ئاوی ئافره ته که دهر بچیته دهره وه ،

سی یه م : یه که مجار ئاوی پیاوه که دهر بچیته دهره وه و زیاتریش بیته ،

چوارم : یه که مجار ئاوی ئافره ته که دهر بچیته دهره وه و زیاتریش بیته ،

و يتم التقسیم بأن يخرج ماء الرجل أولاً ثم يخرج ماء المرأة بعده ويكون أكثر أو بالعکس :

واته : دابه شکر دنه که به وه ده بیته که وا یه که مجار ئاوی پیاو دهر بچیته دهره وه ئه نجا دوا ی ئه وه ئاوی

ئافرهت دهر بچیته دهره وه و زیاتریش بیته یان به پیچه وانه وه :

فإذا خرج ماء الرجل أولاً وكان أكثر جاء الولد ذكراً بحکم السبق وأشبه الولد أعمامه بحکم الکثرة .

جا ئه گهر یه که مجار ئاوی پیاوه که دهر بچیته دهره وه و زیاتریش بیته ئه وا منداله که نیتر ده بیته به

حوکمی پیئشه دهر چوون و منداله که ش شیوه ی ده چیته سهر مامه کانی به حوکمی زوریته ئاوه ی پیاوه که .

وإن خرج ماء المرأة أولاً وكان أكثر جاء الولد أنثى بحکم السبق وأشبه أحواله بحکم الغلبة .

وه ئه گهر یه که مجار ئاوی ئافره ته که دهر بچیته دهره وه و زیاتریش بیته ئه وا منداله که می ده بیته به

حوکمی پیئشه دهر چوون و منداله که ش شیوه ی ده چیته سهر خالوکانی به حوکمی زوریته ئاوه ی ئافره ته که و

سهر که وتنی به سهر ئاوی پیاوه که دا .

وإن خرج ماء الرجل أولاً لكن لما خرج ماء المرأة بعده كان أكثر كان الولد ذكراً بحکم السبق وأشبه أحواله بحکم غلبة

ماء المرأة .

وه ئه گهر یه که مجار ئاوی پیاوه که دهر بچیته دهره وه به لام کاتییک له دوا یه وه ئاوی ئافره ته که

دهر ده چیته دهره وه و زیاتر ده بیته ئه وا منداله که نیتر ده بیته به حوکمی پیئشه دهر چوون و منداله که ش

شیوه ی ده چیته سهر خالوکانی به حوکمی زوریته ئاوه ی ئافره ته که سهر که وتنی به سهر ئاوی پیاوه که دا .

وإن سبق ماء المرأة لكن لما خرج ماء الرجل كان أعلى من ماء المرأة كان الولد أنثى بحکم سبق ماء المرأة وأشبه أعمامه

بحکم غلبة ماء الرجل .

وه ئه گهر له پیئشه ئاوی ئافره ته که دهر چووه دهره وه به لام کاتییک ئاوی پیاوه که له دوا یه وه

دهر ده چیته دهره وه و زیاتر ده بیته له ئاوی ئافره ته که و سهر ده که ویته به سهریدا ئه وا منداله که می ده بیته

به حوکمی پيش دهرچوونی ئاوی ئافره ته که و شیوه شی ده چپته سهر مامه کانی به حوکمی زوریتی و سهرکه وتنی ئاوی پیاوه که به سهر ئاوی ئافره ته که دا .

قال : و بانتظام هذه الأقسام يستتب الكلام ويرتفع التعارض عن الأحاديث ، فسبحان الخالق العليم* .

واته : - له کۆتايدا فه رموویه تی - : به پیکهستی ئه م به شان ه و ته کان یه کده گرنه وه و نه سازی نیوان فه رمووده کان هه لده گیریت ، پاکی و بیگه ردی بو خوی به دیهینه ر و زانا .

+ ههروه ها له راستیدا ئه و جوړه که سانه گه مژه و جاهیل و نه فام و دواکه توون و نازانن چه ندین کچی شکۆدار و پایه بهرز و هه لکه وتوو هه یه که له ناو لاپه ره کانی میژوودا جیگای دیاری کراو و سهنگی خویان هه یه ، له وانه :

١ - خه دیجه ی خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) .

٢ - فاطیمه ی کچی پیغه مبه ر (ﷺ) .

٣ - مه ریهمی کچی عیمرانی دایکی پیغه مبه ر عیسا (ﷺ) .

٤ - ئاسیای کچی موزاحیمی خیزانی فیرعه ون .

عن ابن عباس (رضی الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) :

((أفضلُ نساءِ أهلِ الجنةِ : خديجةُ بنتُ خويلد ، وفاطمةُ بنتُ محمد ، ومريمُ بنتُ عمران ، وآسيةُ بنتُ مزاحم امرأةُ

فرعون))^(٧) .

واته : باشترین ئافره تانی به هه شت بریتین له : خه دیجه ی کچی خوید و فاطیمه ی کچی موحه مه د و مه ریهمی کچی عیمران و ئاسیای کچی موزاحمی خیزانی فیرعه ون .

٥ - ههروه ها عانیشه ی خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) که زانا ترین ئافره تی دونیایه و یه کیکه له سهرچاوه کانی گیرانه وهی فه رمووده کانی پیغه مبه ر (ﷺ) .

ههروه ها چندین ئافره تی به ناوبانگ و شکۆداری تریش که له میژوودا جی ده ستیان دیاره .

+ وه ئه وانه ی که ده لئین : ئه و که سه ی که وا ته نها کچی هه یه و جاخ کویره !!!

ده بیته بلین : پیغه مبه ریش (ﷺ) و جاخ کویره ! چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) هه موو منداله کانی کچ بوون ته نها ئیبراهمی کوپی نه بیته که هه ر له مندالی یه وه مرد .

ئه مه ش و ته ی بی باوه ره کانه که ده یان ووت : پیغه مبه ر (ﷺ) و جاخ کویره چونکه ته نها کچی هه یه و کوپی نی یه !

خوای گه وره ش له وه لامیانداندا فه رمووی : ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ [سورة الكوثر : ٣] .

واته : ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) ناحه زانی تو و جاخ کویرن .

* تفسیر القرطبی : (١٦ / ٥٠) .

(٧) صحیح الجامع الصغیر رقم : (١١٣٥) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (١٥٠٨) .

+ وه ئه وانه ی که ده لئین : دایکی کوپ له کوئی و دایکی کچ له کوئی ! چونکه دایکی کوپ ریژدار و ناو داره به لام دایکی کچ سهر کز و سهر شوپ و شه رمه زاره !!!

ئه مانه به و ئایه تانه ی قورئانی پیروز وه لامیان ده دینه وه که خوای گه وره تیئاندا باسی به سهرهاتی دایکی مه ریه م ده کات و فه رموو یه تی :

﴿إذ قالت امرأة عمران رب اني نذرت لك ما في بطني محررا فتقبل مني انك انت السميع العليم (35) فلما وضعتها قالت رب اني وضعتها اُنثى والله اعلم بما وضعت وليس الذكر كالانثى واني سميتها مريم واني اعيدتها بك وذريتها من الشيطان الرجيم (36) فتقبلها ربها بقبول حسن وانبأها نبأنا حسنا واكلها زكرا كلما دخل عليها زكرا المحراب وجد عندها رزقا قال يا مريم اني لك هذا قالت هو من عند الله ان الله يرزق من يشاء بغير حساب (37)﴾ [سورة آل عمران : 35 - 37] .

واته : خیزانه که ی عیمران ووتی : په روه ردگارم من ئه وهی که له سکمدایه کردووه مه به نه زر بو تو بو خزمه ت کردنی مزگه وت ، خوايه لیمی وه ربگره ، خوايه تو بیسه ر و زانایت ، ئه نجا که له دایک بو ووتی : په روه ردگارم منداله ک کچه ﴿مه به ستیش ئه وه یه کچه ناگونجیت بو خزمه ت کردنی مزگه وت﴾ ، خواش ده زانیت چی بووه ، وه کوپ وه کو کچه نی یه و من ناوم ناوه (مه ریه م) و په نام داوه به خوا له شه ی تانی ده رکراو له په حمه تی خوا ، ئه نجا خوای په روه ردگار به باشترین شیوه وه ریگرت لئی و به ره مه میکی باشی لید ره یئا و سه ره رشتیاری دایه ده ست پیغه مبه ر (زه که رییا) ، جا هر کاتی ک پیغه مبه ر (زه که رییا) برپویشتی ته ژوره وه بو لای په رستگا که ی هه ندیک خواردن و میوه ی ده بینی و ده یفه رموو : ئه ی مه ریه م ئه مه ت له کوئی هیئا و چۆن بو ت هاتووه ؟ (مه ریه م) یش ووتی له لایه ن خواوه ، خوا ویستی له هه ر که سی ک بی ت پزق و پوزی دی ده دات به بی ژماردن .

قال البيضاوي : ﴿وليس الذكر كالانثى﴾ أي : وليس الذكر الذي طلبت كالأُنثى التي وهبت ، لعل الأُنثى كانت خيرا .

واته : ئه و کوپه ی که تو داوات کردووه وه کو ئه و کچه نی یه که من به خشیومه ، له وانیه کچه چاک تربیت . له مه وه بو مان پوون ده بیته وه ئه م کچه به ریژه چند گه وره و پایه دار بووه لای خوای په روه ردگار و چۆن خوای گه وره ریژی لئی گرتووه و که رامه تی ئه وه ی پیداووه که پزق و پوزی بو ناردووه به بی هو کارییکی به ر چاویی و به لکو دواتر که پیغه مبه ر (عیسی) ده بی ت (الکلیل) خوای په روه ردگار (وه حی) بو ده نی ری ت و چه ندین شتی تریش - که لی ره دا ده رفه تی باسکردنیانمان نی یه - .

وه هه ر له م باره یه وه ده قی کی ئه ده بی به رز و جوان هاتووه که باس له ری ز و په وه پایه ی ئا فره ت ده کات : له سه رده می (أبو منصور الثعالبي) دا پیاویکی ناودار و به ناویانگی ئه و سه رده مه کاتی ک خوای گه وره کچی کی پی ده به خشیت (أبو منصور) نامه یه کی بو ده نی ری ت که تییدا ده لیت :

ولو كان النساء كمثل هذي لفضلت النساء على الرجال
فما التأنيث لاسم الشمس عيب ولا التذير فخر للهلال

واته :

ئه گهر ئافره تان وه كو ئه مه ببوايه ن

ئه وا ئافره تان به باشتر داده نران له پياوان

جا نه مئینه یه تی عه یب و نه نگیه بو خۆر

نه نیرینه یه تیش شانازی یه بو مانگ *

وه ئیمامی (الشوکانی) فه رموویه تی : (لَمْ يُنْقَلْ عَنْ أَحَدٍ مِنَ الْعُلَمَاءِ أَنَّهُ رَدَّ خَيْرَ امْرَأَةٍ لَكُونَهَا امْرَأَةً ، فَكَمْ مِنْ سُنَّةٍ قَدْ تَلَقَّتْهَا الْأُمَّةُ بِالْقَبُولِ مِنْ امْرَأَةٍ وَاحِدَةٍ مِنَ الصَّحَابَةِ ، وَهَذَا لَا يَنْكُرُهُ مَنْ لَهُ أَدْنَى نَصِيبٍ مِنْ عِلْمِ السُّنَّةِ) *

واته : له هیه زانایه که وه ئه وه نه گوێزراوه ته وه که وه فه رمووده ی ئافره تیکی ره ت کرد بیته وه ته نها له بهر ئه وه ی ئافره ته ، چه ندین فه رمووده هیه که وه هه موو ئوممه تی ئیسلام وه ریا نگرته وه که له ته نها ئافره تی که وه له ئافره تانی سه حابه وه ریوایه ت کراوه ، وه ئه مه ش که سی که نی یه نکۆلی لئیکات ئه گهر تۆزیک زانیاری هه بیته له زانستی فه رمووده دا .

* ئه م به سه رهاته م له کتیبی (صناعة الرواد) له دانانی (مریم عبد الله النعمی) هوه وه رگرتووه له ژیر ناو نیشانی : (مَبْرُوكٌ رُزِقَتْ بِأُنْتَى) واته : پیروژت بیته که خوا کچیکی پی به خشیت ، ل : (٦٠) .
تیبینی : مه سه له ی (تأنيث الشمس / مئینه یه تی خۆر) و (تذکیر القمر أو الهلال / نیرینه یه تی مانگ) له زمانی عه ره بیدا بابه تیکی ناسراوه و شاراوه نی یه .

مه به سستی (أبو منصور الشعالبی) و (مریم عبد الله) و (وه رگرتیش : محمد عبد الرحمن) لیره دا ئه وه یه که خوودی (مئینه یه تی) یان (نیرینه یه تی) نابیته جئ ی عه یبه و نه نگ یان شانازی ، چونکه ئه وه ته (خۆر) له زمانه وانیدا (مئیه) و که چی ئه مه ش عه یبه و نه نگ ی نی یه بۆی ، هه روه ها (مانگ) له زمانه وانیدا (نیره) و که چی ئه مه ش شانازی نی یه بۆی .
 * ئه م وته یه م له هه مان کتیبه وه وه رگرتووه ل : (٥٩) .

* فهزل و گورهیی پاداشتی به خیوکردنی كچان :

چه ندین فهرموده ی زۆر و پوون و ئاشکرا هاتوو له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) که باس له گه ورهیی و فهزل و چاکه ی به خیوکردنی كچان و خوشکان دهکات و هه موویان پالنه ر و هانده رن بو گرنگی دان به (كچان و خوشکان) له پووی به خیوکردن و سه ره پهرشتی کردن و سوژ و به زهیی ده ربهرین و خو پاریزی کردن و له خوا ترسان و چاکه کردن له ئاستیاندا :

زانای به ناویانگ و شیخی ئیسلام و پیشه وای ئه هلی سوننه له م سه رده مدا (ئیمامی ئه لبانی) له کتیبی :
(سلسلة الأحاديث الصحيحة / زنجیره ی فهرموده صه حیه کان) دا فهرموویه تی :

(باب فضل تربية البنات)

(بابه تی گه وره یی و فهزلی به خیوکردنی كچان)

ئه نجا (ئیمامی ئه لبانی) له کتیبی ناوبراودا و هه روه ها له چه ندین کتیبی تردا ئه م فهرموودانه ی خواره ووه ی باس کردوو له م بابته دا :

عن عقبه بن عامر (رضی الله عنه) قال : سمعتُ رسول الله (ﷺ) يقول : «من كان له ثلاث بنات ، فصبر عليهنَّ وأطعمهنَّ وسقاهنَّ وكساهنَّ من جدته كنَّ له حجاباً من النار يوم القيامة»^(٨).

واته : هه ر كه سیك سی كچی هه بیته ، وه ئارامیان له سه ر بگریته و خواردن و خواردنه وه و جل و به رگیان بو دابین بکات به هه ول و توانای خو ی : ئه وا ئه و سی كچه ده بنه به ربه سیك بو ی و ده یپاریزن له ئاگری دۆزه خ له پوژی قیامه تا .

وقال الإمام الألباني عقب هذا الحديث : (ولفظ أحمد :

((لا يكون لأحد ثلاث بنات أو ثلاث أخوات أو بنتان أو أختان فيتقي الله فيهنَّ ويحسن إليهنَّ إلا دخل الجنة))^(٩).

واته : هه یچ كه سیك نی یه سی كچی هه بیته یان سی خوشکی هه بیته یان دوو كچی هه بیته یان دوو خوشکی هه بیته و له ئاستیاندا له خوا بترسیته و چاکه یان له گه لا بکات ئیلا ده چیته به هه شته وه .

وعن جابر بن عبد الله (رضی الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «من عال ثلاثاً من بناتٍ يكفيهنَّ ويرحمهنَّ ويرفقُ بهنَّ فهو في الجنة»^(١٠).

واته : هه ر كه سیك سی كچه به خیو بکات و ئه وه نده پیداو یستی به کانیا ن بو دابین بکات كه وا به سیان بیته و به به زیی بیته به رامبه ریان و نه رم و نیان بیته له گه لیانا ئه وا ده چیته به هه شته وه .

^(٨) صحیح الجامع الصغیر رقم : (٦٤٨٨) و صحیح سنن ابن ماجه رقم : (٣٦٦٩) و صحیح الأدب المفرد رقم : (٧٦) و سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٩٤) .

^(٩) سلسلة الأحاديث الصحيحة : (٥٩٠/١ - ٥٩١) و صحیح الأدب المفرد رقم : (٧٩) .

^(١٠) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٤٩٢) .

* قال ابن الأثير : (يُقال : عالَ الرجل عياله يعولهم إذا قام بما يحتاجون إليه من قوت وكسوة وغيرهما ...) النهاية في غريب الحديث : (٣ / ٣٢١) .

وعن عائشة (رضي الله عنها) قالت : قال رسول الله (ﷺ) : ((ليس أحد من أمتي يعول ثلاث بنات أو ثلاث أخوات فيحسن إليهنَّ إلاَّ كنَّ له سترًا من النار))^(١١).

واته : هيچ كه سيك نزيه له ئومه ته كه م سى كچ يان سى خوشك به خيو بكات و چا كه كاريان له گه لا بكات ئيللا ده بنه به ره سيك بوى و ده يپاريژن له ناگرى دوزه خ .

وعن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال : أن رسول الله (ﷺ) قال : ((لا يكون لأحد ثلاث بنات أو ثلاث أخوات فيحسن إليهنَّ إلاَّ دخل الجنة))^(١٢).

واته : هيچ كه سيك نزيه سى كچى هه بييت يان سى خوشكى هه بييت و چا كه كاريان له گه لا بكات ئيللا ده چيته به هشته وه .

وعن جابر (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : ((من كان له ثلاث بنات يؤويهنَّ ويرحمهنَّ ويكفلهنَّ [ويزوجهنَّ]^(١٣) فقد وجبت له الجنة ألبتة ، قيل : يا رسول الله فإن كانتا اثنتين ؟ قال : وإن كانتا اثنتين ، قال : فرأى بعضُ القوم أن لو قال واحدة لقال واحدة))^(١٤).

واته : هه ره كه سيك سى كچى هه بييت و بيانگرته خووى و به خيويان بكات و به به زيبى بييت به رامبه ريان و كه فاله تى دابين كردنى پيداويستى به كانيان بو بكات و سه ره رشتيان بكات و بياندا ت به شوو ئه وا به هه شتى مسوكر كردوه به هاتاه تايى ، ووترا : ئه ي پيغه مبه رى خوا ئه گه ر دوو كچيش بييت ؟ فه رموى : ئه گه ر دوو كچيش بييت ، ووتى : هه نديك له خه لكه كه گومانيان وابوو ئه گه ر بيووتايه ت يه ك كچيش ئه وا ده يفه روو : يه كي كيش .

وعن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : ((من كان له ثلاث بنات أو ثلاث أخوات أو بنتان أو أختان فأحسن صحبتهنَّ واتقى الله فيهنَّ فله الجنة))^(١٥).

واته : هيچ كه سيك نزيه سى كچى هه بييت يان سى خوشكى هه بييت يان دوو كچى هه بييت يان دوو خوشكى هه بييت و به چاكي هاوه ليتيان بكات و له ئاستياندا له خوا بترسييت ئه وا به هه شت بو ئه وه .

وفي رواية : ((فأدبهنَّ ، وأحسن إليهنَّ ، وزوجهنَّ ، فله الجنة))^(١٦). واته : په روه رده يان بكات و چا كه يان له گه لا بكات و بياندا ت به شوو ئه وا به هه شت بو ئه وه .

وعن عوف بن مالك (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال : ((ما من مسلم يكون له ثلاث بنات فينفق عليهن حتى يبسنَّ أو يمتنَّ إلاَّ كنَّ له حجاباً من النار ، فقالت له امرأة : أو ابنتان ؟ قال : أو ابنتان))^(١٧).

^(١١) صحيح الجامع الصغير رقم : (٥٣٧٢) .

^(١٢) صحيح الأدب المفرد رقم : (٧٩) .

^(١٣) قال الإمام المنذري في تخریج هذا الحديث : (رواه أحمد بإسناد جيد والبخاري في "الأوسط" وزاد : "ويزوجهن") ، قلت : أقر الشيخ الألباني قول المنذري هذا ونقله في "الصحيحة" مقراً له أيضاً فقال : (والحديث أورده المنذري في "الترغيب" : (٣ / ٨٤ - ٨٥) ، وقال : (رواه أحمد بإسناد جيد والبخاري في "الأوسط" وزاد : "ويزوجهن")) سلسلة الأحاديث الصحيحة : (٣ / ٢٤ - ٢٥) الحديث رقم : (١٠٢٧) .

^(١٤) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (١٩٧٥) وصحيح الأدب المفرد رقم : (٧٨) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (١٠٢٧) و رقم : (٢٦٧٩) .

^(١٥) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (١٩٧٣) .

^(١٦) صحيح لغيره قاله الألباني في "صحيح الترغيب والترهيب" رقم : (١٩٧٣) .

^(١٧) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (١٩٧٢) .

واته : هیچ موسلمانیک نییه سی کچی هه بیته و نه فه قه یان بو بدات و به خییوان بکات تاوه کو شوو ده کهن یان تاوه کو ده مرن ئیلا ده بنه به ره به سیته کو بو و ده یپاریزن له ناگری دۆزه خ ، ئافره تیک ووتی :
ئه گهر دوو

کچیش بیته ؟ فه رموی : ئه گهر دوو کچیش بیته .

وقال ابن الأثير في "النهاية" في (مادة يين) : "من عال ثلاث بنات حتى يين أو يمتن" ، يبين : بفتح الياء أي يتزوجن ، يُقال : أبان فلان بنته وبينها إذا زوجها ، وبانت هي إذا تزوجت ، وكأنه من البين : البعد أي بعدت عن بيت أبيها ، ومنه الحديث الآخر : "حتى بانوا أو ماتوا"^(١٨).

به کورتی واته : ووشه ی : (یبن) مانای ئه وهیه : شوو بکات ، چونکه له بنه وادا ووشه ی : (یبن) له ووشه ی (البین) هوه وهرگیراوه ، ووشه ی (البین) ش به رامبه ره که ی : (البعد) ه واتا دووری ، چونکه کچ به شوو کردنی له مالی باوکی دوور ده که ویتته وه .

وقال صحاب العون المعبود : (حتى بانوا أي إلى أن كبروا وحصلت لهم الإبانة أو وصلوا إلى مرتبة كمالهم

...

واته : به خییوان بکات تاوه کو گه وره ده بن و ده گه نه ئاستیک شتیان له لا پوون بیته یان تاوه کو پی ده گن و ده گه نه ئاستی کامل بوون ...

وقال الشارح : أي حتى فضلوا وزادوا قوةً وعقلاً واستقلوا بأمرهم ، من البون وهو الفضل والمزية كذا قال القاري ، وقال في "النهاية" [ثم نقل قول ابن الأثير] ، انتهى^(١٩).

واته : تاوه کو چاک پی ده گن و هیژ و توانا و عه قل و ژیریان گه شه و زیاد ده کات و بتوانن سه ره به خو بن له ئیش و کاری خو یاندا ، چونکه ووشه ی (یین) له ووشه ی (البون) هوه وهرگیراوه که بریتیه له چاکیتی و هه لکه توویه تی

...

کورتی مه به ست له م فه رموده یه دا ئه وهیه : ئه گهر کچان به خیبو بکرین تاوه کو گه وره ده بن و ده گه نه ئاستیک شتیان له لا پوون بیته یان تاوه کو پی ده گن و ده گه نه ئاستی کامل بوون ... یان تاوه کو چاک پی ده گن و هیژ و توانا و عه قل و ژیریان گه شه و زیاد ده کات و بتوانن سه ره به خو بن له ئیش و کاری خو یاندا و ئه نجا بدرین به شوو ، یان به خیبو بکرین تاوه کو ده مرن ئه و ده بنه به ره به ست و پاریزهر له ناگری دۆزه خ .
وعن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «من كُنَّ له ثلاث بنات أو ثلاث أخوات ، فاتقى الله ، وأقام عليهنَّ كان معي في الجنة هكذا ، وأوماً بالسَّبابَةِ والوسْطَى»^(٢٠).

^(١٨) النهاية في غريب الحديث : (١ / ١٧٥) ، وقال ابن منظور في "لسان العرب" : (يقال للجارية إذا تزوجت قد بانت وهنَّ قد بن إذا تزوجن ، ويبن فلان بنته وأبانها إذا زوجها وصارت إلى زوجها ، وبانت هي إذا تزوجت ، وكأنه من البئر البعيدة أي بعدت عن بيت أبيها ، وفي الحديث : "من عال ثلاث بنات حتى يين أو يمتن" يبن بفتح الياء أي يتزوجن ، وفي الحديث الآخر : "حتى بانوا أو ماتوا" (١٣ / ٦٤) .

^(١٩) عون المعبود شرح سنن أبي داود : (٤١ / ١٤) .

^(٢٠) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٩٥) .

واته : هەر كه سيك سى كچى هه بيټ يان سى خوشكى هه بيټ و له خوا بترسيټ له ئاستياندا و خو پاريزى بكات له سته م ليكر دنيان و سهر پهرشتيان بكات و به خيويان بكات ئه و ئه و كه سه له گه ل مندايه له به هه شتدا وه كو ئه مه و ئاماژه ي كرد بو په نجه ي شايه تومان و په نجى ناوه پراستى .

وعن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «من عال ابنتين أو ثلاث بنات أو أختين أو ثلاث أخوات حتى يَمُتَنَّ (وفي رواية : يَمُتَنَّ ، وفي أخرى : يَبْلُغَنَّ) أو يموتَ عنهنَّ ، كنتُ أنا وهو كهاتين ، وأشار بأصبعيه السَّبابةِ والوسطى» (٢١).

واته : هەر كه سيك دوو كچ يان سى كچ يان دوو خوشك يان سى خوشكى به خيو بكات تا وه كو ده مرن * له ريوايه تيكي تر دا : تا وه كو شوو ده كه ن ، وه له يه كيكي تر دا : تا وه كو پى ده كه ن و با لځ ده بن * يان تا وه كو ئه و كه سه خو ي ده مر يټ و به جيانده هيل يټ ، ئه و من و ئه و له به هه شتدا پي كه وه ئا وه هاين و ئاماژه ي كرد بو په نجه ي شايه تومان و په نجى ناوه پراستى .

هه روه ها زانى به ناوبانگ و پيشه وا و فه رموده ناسى ئه هلى سوننه (ئيمامى مسلم) له كتيبي (صحيح مسلم) دا فه رموويه تى :

(باب فضل الإحسان إلى البنات)

(فهزل و گه وره يى چا كه كارى له گه ل كچاندا)

وعن عائشة زوج النبي (رضي الله عنها) قالت : «جاءتني امرأة ومعها ابنتان لها ، فسألتنى فلم تجد عندي غير تمرٍ واحدةٍ ، فأعطيتها إياها فأخذتها فقسمتها بين ابنتيها ، ولم تأكل منها شيئاً ، ثم قامت فخرجت وابتناها ، فدخل عليّ النبي (ﷺ) فحدثته حديثها ، فقال النبي (ﷺ) : من ابْتُلِيَ من البنات بشيءٍ فأحسن إليهنَّ كُنَّ له سِتْرًا من النار» (٢٢).

واته : عائي شه ي خيزانى پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمووى : ئا فره تي ك هات بو لام و دوو كچى خو يشى له گه لا بوو ، ئه نجا داواى لي م كرد و هي چى له لام ده ست نه كه وت جگه له يه ك ده نكه خورما نه بيټ ، منيش ئه و ده نكه خورما يه م پى دا و ئه ويش وه ري گرت و ئه نجا به شى كرد له نيوان هه ردوو كياندا ، و خو ي هي چ شتي كي لى نه خو ارد ، پاشان هه ستا و خو ي و دوو كچه كه ي ده رچوون و پويشتن ، ئه نجا پيغه مبه ر (ﷺ) هاته ژوره وه بو لام و منيش باسى ئه و ئا فره ته م بو گي رايه وه ، ئه نجا له به ر ئه مه پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمووى : هه ر كه سيك تا قي كرايه وه به شتيك له كچان و چا كه كار بوو له گه ليانا ئه و ده بنه به ربه ست و پاريزه ر بووى له ئا گر .

قال الإمام النووي : (قوله ﷺ : "مَنْ ابْتُلِيَ من البنات بشيءٍ" إِنَّمَا سَمَّاهُ ابْتِلَاءً لِأَنَّ النَّاسَ يَكْرَهُنَّ فِي الْعَادَةِ ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾) (٢٣).

(٢١) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٩٦) .

(٢٢) صحيح مسلم رقم : (٢٦٢٩) .

(٢٣) شرح صحيح مسلم : (٨ / ٢٢٨) .

واته : مه به ست به فه رموده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) : " هر که سیك تا قیرایه وه به شتیك له كچان " له به ر
 نه وه به تا قیرکندنه وه ناوی بردووه چونکه داب و نه ریتی - نه فامی و جاهلی یه تی - خه لک وایه چه زیان له کچ
 نی به و کچیان پی ناخوشه ، خوای پایه به رز فه رموویه تی : نه گه ر موژده ی له دايك بوونی کچ بدریایه ت به
 یه کیک له بی باوه ره کان نه وا پروومه تی رهش ه لده گه را له غه مباری و شه رمه زاریدا و رق و قینی خوئی
 به رامبه ر به ژنکه یی ده خواره وه .

وعن عائشة (رضي الله عنها) أنّها قالت : ((جاءتني مسكينة تحمّل ابنتين لها ، فأطعمتها ثلاث تمرات ،
 فأعطت كلّ واحدةٍ منهما تمرّةً ، ورفعتُ إلى فيها تمرّةً لتأكلها ، فاستطعمتها ابنتها ، فشقتُ التمرّة التي كانت
 تُريدُ أن تأكلها بينهما ، فأعجبني شأنها ، فذكرتُ الذي صنعتُ لرسول الله (ﷺ) فقال : إنّ الله قد أوجبَ لها
 بها الجنة أو أعتقها بها من النار)) (٢٤).

واته : عائیشه فه رمووی : ئافره تییکی هه ژار هات بۆلام و دوو کچی هه لگرتبوو ، منیش سی دهنکه خورمام
 پی دا ، نه ویش هه ر کچیک و دهنکه خورمایه کی پیدا ، و دهنکه خورماکه ی تری به رز کرده وه بۆ ده می بۆ
 نه وه ی بیخوات ، جا دوو کچه که ی داوای نه و خورمایه شیان کرد ، نه ویش نه و خورمایه ی که خوی ویستی
 بیخوات له ت کرد و به شی کرد له نیوانیاندا ، منیش سه رم سوپما له م هه لویسته ی ، و نه جا نه و کاره ی نه و
 ئافره ته م باس کرد بۆ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه ویش فه رمووی : خوای په روه ردگار به و کاره ی پزگار و ئازادی کرد له ناگر .

وعن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : ((من عالَ جاريتين حتى تُدركا دخلتُ الجنة أنا وهو كهاتين
 وأشار بإصبعه السبابة والوسطى)) (٢٥).

وفي روايةٍ : ((من عال جاريتين حتى تبلغا ، دخلتُ أنا وهو الجنة كهاتين وأشار بأصبعه السبابة والسي
 تليها)) (٢٦).

واته : هه ر که سیك دوو کچ به خیو بکات تاوه کو پی ده گه ن و بالغ دهنه نه و من و نه و پیکه وه ده چینه
 به هه شته وه وه کو نه مه ، و ئاماژه ی کرد بۆ په نجه ی شایه تومان و په نجه ی ناوه پراستی .

قال الإمام النووي : (في هذه الأحاديث فضل الإحسان إلى البنات والنفقة عليهن والصبر عليهن وعلى سائر
 أمورهن) (٢٧).

واته : نه م فه رموودانه به لگه ن بۆ : فه زل و گه وره یی چاکه کاری له گه ل کچان و نه فه قه کردنیان و
 ئارامگرتن به رامبه ریان له سه ر هه موو پیدا ویستی و ئیش و کاره کانیان .

ئا نه مه یه هه لویستی نیسلام و پیغه مبه ری نیسلام (ﷺ) به رامبه ر به کچان و خوشکان .

(٢٤) صحیح مسلم رقم : (٢٦٣٠) .

(٢٥) صحیح الجامع الصغیر رقم : (٣٦٩١) و صحیح الأدب المفرد رقم : (٨٩٤) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (١١٢٠) .

(٢٦) صحیح مسلم رقم : (٢٦٣١) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (٢٩٧) .

(٢٧) شرح صحیح مسلم : (٨ / ٢٢٨) .

به لام ئه وانه ی که بانگه شهی (مافی ئافرهت) ده که ن تاوه کو ئیستا نه یان توانیوه ته نها دانه یه ک له م مافانه ش بو کچان و خوشکان دابین بکه ن !

به لکو ئه وان ده یانه ویته کچان و خوشکان ببن به ئامیر و که ره سته ی پاره و پوول پهیدا کردن بو خورپازانده وهی خو یان به مه به ست له ده ست دانی که سایه تی و شه رف و نامووسی ئافره تان و له هه مان کاتیشدا سه رلیشیوان و پوو خانی توانا و ویستی کورپان به هو ی ئه وانه وه !!!

* سهره لدا نه وهی کو شتنی کچان به شیوازیکی نوی :

دوای زانینی هه لو یستی خه لکانی سهرده می جاهلی یه تی پیش ئیسلام و خه لکانی ئه م سهرده مش به رامبه ر به له دايك بوونی کچان و دوای زانینی شیوازی کو شتنی کچان له سهرده می جاهلی یه تی پیش ئیسلام که زینده به چال کردن بوو :

دوای ئه مانه با بزانی شیوازه نوی کانی **کو شتنی کچان** له م سهرده مدا چوئن ???

* کو شتنی کچان له م سهرده مدا دوو جوړن :

یه که م : کو شتنی کس راسته وخو :

ئه مه جوړه ش به دوو نمونه پوون ده که یه وه :

۱ - له وولاتی (چین / صین) که یه کیکه له وولاته پیشکه وتووه کانی جیهان له پووی (ته کنه لوجیا وه) ئه گه ر خیزانیک مندالی کچیان بیته ئه وا راسته وخو ده یکوژن چونکه لای ئه وان سنوور دانراوه بو ریژه ی مندال بوون له بهر ئه مه ئه وان کچان ده کوژن چونکه کچ توانای کاری جه سته یی نییه و له توانایدا نییه پاره و پوول بو باوک و دایکی دل ی رهق و کافریان بینیته وه !!

۲ - له بار بردنی مندالی کچ [به جوړیک ده رزی و حه پی تاییهت] دوای ئه وهی که به تیشکی سو نار ده رکه ووت بو یان منداله که یان کهه .

ئه م شیوازه ش له وولاتی خو ماندا هه یه و هه روه ها له هه موو وولاتانی جیهانیشدا !!!

دوو هه م : کو شتنی کس نا راسته وخو :

ئه م جوړه ش ده بیته به دوو به شه وه :

۱ - ریگرتن له پهیدا بوونی کچان :

ئه مه ش له وه دا به دی ده کریته کاتیک ده بینین زوربه ی ئه و خیزانانه ی که وا چه ند کچیکیان له سه ر یه ک تییدا پهیدا ده بی یان ریژه ی کچان له ناو خیزانه کدا زیاتر ده بی له ریژه ی کورپان ده بینین ئه و خیزانه په نا ده به نه بهر سنوور دانان و گرته وهی مندال بوون به مه به سته یی ئه وهی ریژه و ژماره ی کچ زال نه بیته به سه ر خیزانه که دا بو ئه م مه به سته ش چه ند ریگایه ک ده گرته بهر ، له وانه :

- منالدان به ستن به دانانی (له وه ب) .

— خواردنی حه پی بهرگیری کردن له منداڵ بوون ، یان کوتانی (دهرزی) تاییهت به و مه بهسته ... هتد^(٢٨)

٢ - کوشتنی کچان دواي پیگه یشتنیان :

ئه مهش له وهدا به دی ده کریت کاتیک ده بینین :

أ / ئافرهت ده کریت به ئامیری ئیش و کار و پاره و پوول پهیدا کردن ئه گهر چی له پوژتیکیشدا (١٢) کاترمیر کار بکات له گارگه کاندایه که له وولاتانی پوژتاوا و ئه وروپادا ئه مه هیه !!! ئه مه خوی له خویدا شیوازیکه له شیوازه کانی کوشتنی کچان ، چونکه باری دهروونی و فیسؤلوجی ئافرهتان له بار نییه بۆ کاری جهسته یی کردن به و ئه ندازه یه ی که (بانگه شه کارانی مافی ئافرهت) لیره و له ووی بانگه شه ی بۆ ده کهن !

بۆیه ده بینین هه ندیک جار هه ندیک له و ئافره تانه به مه بهستی پرزگار بوون و خو قوتار کردن له و مه یه تی و ئه شکه نجانه په نا ده به نه بهر خو کوشتن و (ئینتیحار کردن).

ب / ههروهها به شوو نه دانی کچان به پیی ویست و بریاری خویان شیوازیکه له شیوازه ناراسته و خو کانی کوشتنی کچان :

ئه مهش ده بیته به دوو به شه وه :

١ - به شوو دانی زوره ملی :

هه ندیک جار هه ندیک له کچان به زور و له ژیر زهبری هه پشه و گوره شه دا ماره ده کرین و ده درین به که سانیک کهوا ویستیان له سه ری نییه و پیی پازی نابن و نایانه ویت ئه و جوړه که سانه ببن به هاوسه ر و هاوبه شی ژیانیان ، به لام کچه ی بی ده سه لات و داماو ناچار ده کهن کهوا هه ر ده بیته په زامه ندی ده ریبری و قایل بیته به و که سه ی که ئه م له وانه یه هه ر حه ز نه کات بیشی بینیت چ جای بیته به هاوسه ر و هاوبه شی ژیانی !!!

بۆیه ده بینین ئه و جوړه هاوسه ری گرته ده بیته مایه ی ناسوری و پر مه یه تی و کویره وه ری و نه هامه تی و به د به ختی و شه ر و ئاژاوه ی پوژانه بۆ کچه ی به زور به شوو دراوی هه ست و نه ست و حه ز و ویست مردینراو کهوا به س ته نها به جهسته له دونیادا ده ژی !!!

^(٢٨) لیره دا ووتیه کی ئیمامی (ابن العثیمین) په حمه تی خوی لپیته باس ده که یین بۆ ئه و ئافره تانه ی کهوا (حه پی مه نع) به کار دینن ، پی شه وا فه رموویه تی : (ان استعمال هذه الحبوب ضار على المرأة ، على رحمها ، وعلى عاداتها ، وعلى دمها ، بل وعلى جنينها في المستقبل ، وقد يحصل من هذه الحبوب تشويه للأجنة فيخرج الجنين مشوهاً ، ولهذا كثر الآن التشويه ، ما أكثر ما يُسأل عن جنين في بطن أمه ليس على رأسه عظم ، ويُسأل عن جنين مشوه ، كل هذا من أجل هذه الحبوب التي ضرت للمسلمين من جهة ، ومنعت كثرة الإنجاب من جهة أخرى) [مجموع فتاوى الشيخ ابن العثيمين : المجلد السابع عشر / الفتوى رقم : (٧٢٢)].

واته : به کاره ی تانی ئه م حه پانه زه ره ر و زیانی هیه بۆ ئافره تان ، زه ره ری هیه بۆ منالدانی ، بۆ عاده که ی ، بۆ سه ر خوینه که ی ، به لگو بۆ کورپه له که ی له داها توودا ، وه هه ندیک جار به هوی ئه م حه په وه ناته واوی و تیکچوون دیت به سه ر کورپه له که دا و بۆیه کورپه له یه کی ناته واو ده رده چیت ، له بهر ئه مه ئیستا تیکچوونی منداڵ زور بووه ، وه زور جاریک پرسیارمان لیده کریت سه باره ت به کورپه له یه که له سه کی دایکیدیاه و سه ری ئیسکی تیدا نییه ، وه پرسیارمان لیده کریت سه باره ت به کورپه له یه کی تیکچوو و ناته واو ، هه موو ئه مانه هۆکه ی ده گه رپته وه بۆ ئه م حه پانه کهوا زیانی گه یاند به موسلمانان له روویه که وه ، وه بهرگیری کرد له زور بوونی منداڵ بوون له روویه کی تره وه .

له بهر ئەمه ده بینین هه ندیک جار هه ندیک له و ئافره تانه به مه بهستی پزگار بوون و خو قوتار کردن له و مهینه تی و ئەشکه نجه و ناره حه تی یانه په نا ده به نه بهر خو کوشتن و **(خۆسووتاندن!!!!)** .

وه لێره دا جی خۆیه تی که وا بلێین : له شه ریه تی ئیسلامی پیروژدا کچان مافی هه لبژاردن یان په تکرده وهی خوازیینی کاریان هه یه ، وه ئەم راستییه - پشت گوێ خراوه - له م فه رموودانه ی پیغه مبه ردا **(ﷺ)** به دی ده کریت :

له دوومین سه رچاوه ی شه ریه تی ئیسلامی پیروژدا دوا ی قورئانی پیروژ که بریتییه له کتییی : (صحیح البخاری) پیئشه وا و فه رمووده ناس ئیمامی (البخاری) بابته و ناو نیشانیکی تایبه تی باسکردوه و فه رموویه تی : (باب : لا یجوز نکاح المکره) ^(۲۹) .

واته : **(نابیت و دروست نییه ئافرهت به زۆر ماره بکریت و بدریت به شوو) :**

ئەنجا سه بارهت به م بابته و له ژیر ئەم ناو نیشانه دا دوو فه رمووده ی باس کردوه که بریتین له :
عن خنساء بنت خدام الأنصارية قالت : «أَنَّ أَبَاهَا زَوَّجَهَا وَهِيَ ثَيِّبٌ ، فَكَرِهَتْ ذَلِكَ ، فَأَتَتْ النَّبِيَّ (ﷺ) فَرَدَّ نِكَاحَهَا» ^(۳۰) .

واته : ئەم ئافره ته (خنساء بنت خدام) باوکی دای به شوو له کاتی کدا که بیوه ژن بوو ، ئەویش ئەمه ی پی ناخۆش بوو ، ئەنجا هات بو لای پیغه مبه ر **(ﷺ)** ، پیغه مبه ریش **(ﷺ)** ماره کردنه که ی په ت کرده وه و هه لپوه شانده وه .

وعن عائشة (رضي الله عنها) قالت : قلتُ : «يا رسول الله يُستأمر النساء في أْبضاعِهِنَّ؟ قال : نعم ، قلتُ : فَإِنَّ الْبِكْرَ تُسْتَأْمَرُ فَتَسْكُتُ ، قال : سَكَتَهَا إِذْنَهَا» ^(۳۱) .

واته : عائشه فه رمووی : و وتم : ئەم پیغه مبه ری خوا ئایا ئافره تان پرس و پاریان پی ده کریت له به شوودانیاندا ؟ فه رمووی : به لێ ، و وتم : باشه ئەم کچه عازه و کاتیک پرس و پای پی ده کریت شه رم ده کات بۆیه بی ده نگ ده بیته ، پیغه مبه ریش **(ﷺ)** فه رمووی : بی ده نگ بوونی کچ نیشانه و به لگه ی پازی بوونیه تی . هه روه ها ئیمامی (البخاری) بابته و ناو نیشانیکی تری تایبه تی باسکردوه و فه رموویه تی : (باب : لا يُنْكَحُ الْأَبُ وَغَيْرُهُ الْبِكْرَ وَالثَّيِّبَ إِلَّا بِرِضَاهُمَا) ^(۳۲) .

واته : **(نابیت و دروست نییه بو باوک و جگه له ویش کچ و بیوه ژن ماره بکه ن و بیانده ن به شوو ئیلا به په زامه ندی خۆیان نه بیته) :**

ئەنجا دوو فه رمووده ی باس کردوه ، که یه کێکیان بریتییه له فه رمووده که ی (عائیشه ی پیئشوو ، فه رمووده ی دوو هه میش بریتییه له م فه رمووده یه :

(۲۹) انظر : فتح الباري شرح صحيح البخاري : (۱۲ / ۳۹۸) .

(۳۰) صحيح البخاري رقم : (۵۱۳۸) و (۶۹۴۵) .

(۳۱) صحيح البخاري رقم : (۵۱۳۷) و (۶۹۴۸) .

(۳۲) انظر : فتح الباري شرح صحيح البخاري : (۹ / ۲۴۰) .

وعن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال : أن النبي (ﷺ) قال : «لا تُنكح الأيم حتى تُستأمر ، ولا تُنكح البكر حتى تُستأذن ، قالوا : يا رسول الله وكيف إذن؟ قال : أن تُسكت» (٣٣).

واته : پیغه مبهه (ﷺ) فهرموویتهی : نابیت بیوه ژن به شوو بدریته و مارهی نیته تاوه کو خوی بریار نه دات ، وه کچیش نابیت به شوو بدریته و مارهی نیته تاوه کو ئیزن و بوچوونی وهرنه گیریت ، ووترا : نهی پیغه مبهه ری خوا ئیزن لی وهرگرتهی کچ چونه ؟ فهرمووی : نه ویه که بی دهنگ ده بیته .

واته نیشانهی په زامه ندی کچ به و خوازینیکاره نه ویه که بی دهنگ بیته ، چونکه له و کاته دا کچان شهرم ده که ن رای خویان به پاشکوی دهر برین ، وه که له فهرمووده یه کی تر دا هاتووه :

وعن عائشة (رضي الله عنها) قالت : يا رسول الله إن البكر تستحي ، قال : «رضاها صمئها» (٣٤).

واته : عائشه فهرمووی : نهی پیغه مبهه ری خوا کچه عازوه شهرم ده کات پرا و هه لویستی خوی به پاشکوی دهر بریته ، پیغه مبهه ریش (ﷺ) فهرمووی : په زامه ندی کچ به ویه که بی دهنگ بیته .

وعن ابن عباس (رضي الله عنهما) أن النبي (ﷺ) قال : «الأيم أحق بنفسها من وليها ، والبكر تستأذن في نفسها وإذنها صماتها» (٣٥).

واته : بیوه ژن له شوو کردنیدا بریاری خوی له پیش تره تاوه کو بریاری سه رپه رشتیاره که ی ، وه کچه عازوه ویش له شوو کردنیدا ئیزن و پووخسه تی خوی لی وهرده گیریت ، وه ئیزن و پپییدانی کچه عازوه ویش به ویه که بی دهنگ بیته .

قال الإمام الترمذي : (إِنَّمَا مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ (ﷺ) "الْأَيْمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا" : عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ الْوَلِيَّ لَا يُزَوِّجُهَا إِلَّا بِرِضَاهَا وَأَمْرِهَا ، فَإِنْ زَوَّجَهَا فَالنِّكَاحُ مَفْسُوحٌ عَلَى حَدِيثِ خَنْسَاءَ بِنْتِ خَدَّامٍ حَيْثُ زَوَّجَهَا أَبُوهَا وَهِيَ ثَيْبٌ فَكَرِهَتْ ذَلِكَ ، فَرَدَّ النَّبِيُّ (ﷺ) نِكَاحَهُ (٣٦).

واته : واتای فهرمووده که ی پیغه مبهه (ﷺ) : "بیوه ژن له شوو کردنیدا بریاری خوی له پیش تره تاوه کو بریاری سه رپه رشتیاره که ی" لای زوربه ی زانایان نه ویه که نابیت سه رپه رشتیاره که ی بیدات به شوو ئیلا به په زامه ندی و بریاری خوی نه بیته ، وه نه گهر دای به شوو به بی په زامه نی و بریاری خوی نه و ماره کردنه که ی هه لوه سراوه و دانه مه زراوه له بهر فهرمووده که ی (خنساء بنت خدام) که و باوکی دای به شوو له کاتی که بیوه ژن بوو نه ویش نه مه ی پی ناخوش بوو ، پیغه مبهه ریش (ﷺ) ماره کردنه که ی په ت کرده وه و هه لیه شانده وه .

هه روه ها ئیمامی (البخاري) بابته و ناو نیشانیکی تری تایبه تی باسکردووه و فهرموویتهی : (باب : إذا زَوَّجُ الرَّجُلُ ابْنَتَهُ وَهِيَ كَارِهَةٌ فَنِكَاحُهُ مُرْدُودٌ) (٣٧).

(٣٣) صحيح البخاري رقم : (٥١٣٦) وصحيح مسلم رقم : (١٤١٩) .

(٣٤) صحيح البخاري رقم : (٥١٣٧) .

(٣٥) صحيح مسلم رقم : (١٤٢١) وصحيح سنن الترمذي رقم : (١١٠٨) .

(٣٦) سنن الترمذي : (٣ / ٤١٦) وانظر : "تحفة الأحمدي بشرح جامع الترمذي" : (٤ / ٢٥٣ - ٢٥٤) .

واته : (نه گهر پیاو کچه کهس دا به شوو له کاتيکدا که کچه کهس نه و شوو کړنه ی پین ناخوشه و

پین ی رازی نییه نه و نه و به شوودانه پهت کراوه یه و دروست نییه) :

نهجا فهرموده که ی (خنساء بنت خدام الأنصارية) ی پیشووی باس کړدوه .

وعن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «اليتيمة تُستأمر في نفسها ، فإن صمتت فهو إذن لها ، وإن أبت فلا جوازَ عليها» (٣٨).

واته : کچی هه تیووی پی نه گیشتهو نه گهر پیش پیگه یشتنی ماره کرا و درا به شوو نه و دوا ی پیگه یشتن و بالغ بوونی پرس و پای پی ده کړیت ، جا نه گهر بی ده نگ بوو نه و نه و نه نیشانه ی رازی بوونی یه تی ، وه نه گهر خوی گرتنه وه و رازی نه بوو نه و نابیت سته م و زوری لی بکړیت و به زور بدریت به شوو .

وقال الإمام الترمذي أيضاً : (يعني إذا أدرکت فَرَدتْ ...

واته : مه به ست نه و هیه دوا ی پیگه یشتن و بالغ بوونی پرس و پای پی ده کړیت ، جا نه گهر په تی کړدوه ، نه و نابیت سته م و زوری لی بکړیت و به زور بدریت به شوو .

واختلف أهل العلم في تزويج اليتيمة :

فرأى بعض أهل العلم أن اليتيمة إذا زُوِّحَتْ فالنكاح موقوف حتى تبلغ ، فإذا بلغت فلها الخيارُ في إجازة النكاح أو فسخه وهو قول بعض التابعين وغيرهم.

وقال بعضهم : لا يجوزُ نكاح اليتيمة حتى تبلغ ولا يجوز الخيار في النكاح وهو قول سفيان الثوري والشافعي وغيرهما من أهل العلم ... (٣٩).

واته : جیاوازی هه یه له نیوان زانایاندا سه بارهت به ماره کړدن و به شوودانی کچی هه تیووی بچوک :

هه ندیک له زانایان بوچوونیان وایه کهوا نه گهر کچی هه تیووی بچوک ماره کرا نه و ماره کړنه که ی راده وه ستنی ریت تاوه کو بالغ ده بیت و پی ده گات ، نهجا نه گهر بالغ بوو نه و کاته به ویستی خوی بواری هه لېژاردنی به ری کړدن یان هه لوه شانندنه وهی ماره کړنه که ی پی ده دریت ، نه مه ش و ته ی هه ندیک له شوینکه و تووان و جگه له وانیشه .

وه هه ندیک تر له زانایان فهرموویانه : نابیت و دروست نییه کچی هه تیووی بچوک ماره بکړیت و بدریت به شوو تاوه کو بالغ ده بیت و نازاد بوون نییه له هه لېژاردنی به ری کړدن یان هه لوه شانندنه وهی ماره کړدن و به شوودان دوا ی نه وهی که ماره بر کرا .

مه به سستی نه م زانایانه نه وهیه کهوا هه ر له بنه په تدا ماره یی کچی هه تیووی بچوک دانامه زریت تاوه کو بلین دواتر پیویست ده کات به نازادی هه لېژاردنی به ری کړدن یان هه لوه شانندنه وهی ماره کړدن و به شوودان

(٣٧) انظر : فتح الباري شرح صحيح البخاري : (٩ / ٢٤٣) .

(٣٨) صحيح سنن الترمذي رقم : (١١٠٩) .

(٣٩) تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذي : (٤ / ٢٥٦) .

وه ئیمامی (السمبار کفوری) له شیکردنه وه و پوون کردنه وهی ئەم فەرمووده یه دا فەرموویه تی : (معناه : لا تُنكحُ حتى تبلغ فُتُستأمر قاله القاري في "المرقاة" ... ، «وإن أبت») من الإباء ، أي : أنكرت ولم ترض ، (فلا جوازَ عليها) أي : لا تعدي عليها ولا إجبار^(٤٠).

واته : مه عنای ئەم فەرمووده یه ئەوه یه : که نابیت کچی بچوک و پینه گیشتوو بدریت به شوو تاوه کو بالغ ده بیت و پیده گات ئەنجا پرس و پای پیده کریت ... وه ئەگەر خۆی گرتوه وه و ئەوهی به خراب زانی و رازی نه بوو ، ئەوا نابیت ته عدا و سته م و زۆری لیبکریت .

که واته ئەگەر بی ده نگ نه بوو به لکو ناره زایی ده بری و قایل نه بوو به و که سه ی که خوازینی کردوه ئەوا نابیت به هیچ شیوه یه که به زۆر و به زه بری هه ره شه و گوره شه ماره بکریت و بدریت به شوو .
له بهر ئەمه پیویسته له سه ر موسلمانانی سه ره په رشتیاری کچان که وا پرس و پای ته واو و راست و په وا به کچان بکه ن کاتی که ده درین به شوو بۆ ئەوهی دوو چاری ئەو سه رنجامه خراپانه نه بنه وه که باس کران !

هه روه ها پیویسته له سه ر موسلمانان که وا بۆ ماره برین مامۆستای شاره زا و شه رع زان و بیر پۆشن و تیگه یشتوو ببه ن بۆ ماره برینی ئافره تان بۆ ئەوهی به ته واوی پرس به کچانی خوازینی کراو بکه ن :
ئایا خوشکی به پیز تۆ به م خوازینی کاره رازی و قایلیت یان نا ؟
وه ئایا که س زۆری لینه کردوویت ؟ باوکت یان دایکت یان برا و مام و خزمه کانت زۆریان به سه رته وه نییه ؟

وه ئایا ئەو (مه هر و ماره یی یه ی) که بۆت دیاری کراوه و مافی شه خصی خۆته به ته نها پیی رازی و قایلیت یان نا ؟

جا ئەگەر وه لامی کچه که (بلی) بوو یان (بی ده نگ) بوو ، ئەوا دیاره رازی یه و ئەو کاته ماره ده کریت و یا خوا پیروزی بیت .

به لام ئەگەر ناره زایی ده بری به شیوه یه کی راسته وخۆ یان ئەگەر دهستی کرد به گریان ، ئەوا وا دیاره رازی نییه و قایل نییه به و که سه به لکو فشار و زۆری له سه ره ، ئەو کاته نابیت ماره بکریت و بخریته ژیر ده سه لاتی که سیکه وه که وا کچه که پیی رازی نییه .

بۆیه لی ره دا ئامۆژگاری کچانی به پیز و خوشکانی به ئیمانم ده که م که وا هه رگیزا و هه رگیز له کاتی ماره برینیاندا بی ده نگ نه بن ئەگەر رازی نه بوون به و که سه ی که وا خوازینی کردوون یان به و ئەندازه (مه هر و ماره یی یه ی) که بۆیان دیاری کراوه ، ئەگینا با دوا ی ئەوه گله یی له مامۆستایان نه که ن .

۲ - بهند کردنی كچان و مراندنی ههست و ویستیان :

ئه مهش له چه ند خالیكدا بهرجهسته ده بیته :

أ / به شوو نه دانی كچان :

ئه و كچانه ی كه وا ده میننه وه و شوو ناكهن له راستیدا زۆربه یان ته نها بهس به جهسته له دونیادا ده ژین ، ئه گینا ئه گهر په رده له سهر ناخی هه لبده یته وه و لاپه ره كانی ناو دللی بخوینیته وه ئه و كاته ده زانیت ئه م كچانه چه ندیك ههست به ژیان ده كهن و بۆت پوون ده بیته وه كه وا ئه مانیش ویست و ههست و ههست و نه ستیان مردینراوه !

تاوانی نه م جوړه كوشتنه ناراسته و خو یه ی كچان ده كه و بیته نه ستو ی :

۱ - كچان خو یان :

ئه مهش له حاله تیكدا به دی ده كریت كاتیك كچك خوازینیكار دیته داوای به لام كچه كه ره تی ده كاته وه له بهر چه ند هوكار و بیانویه کی نا شایسته ، له وانه :

* هه ندیك له كچان كاتیك خوازینیكار دیته داوای و خوازینی ده كات خو ی لیده گوپیت و داخوای هه ندیك شتی مه عنه ووی و مادی ده كات له خوازینیكار كه وا له راستیدا شایسته ی ئه وه نین ببن به كو سب و ته گهره له ریگای شوو كردن و بنیات نانی ژیانکی نو ی و سهر به خو و به خته وهر ، له وانه :

ده بیته خوازینیكار ده و له مه ند بیته یان خاوه نی بروانامه بیته یان زۆر جوان و بالا به رز بیته یان ناودار و هه لكه وتوو بیته یان .. یان ... هتد !!!

له راستیدا ئه م جوړه بیانوه نابه جیانه بوونه ته هو ی دواكه وتنی - زۆریك له و كچانه ی كه ماونه ته وه - له ژیانی هاوسه ریته .

به لئى ئیمه نالیین : با هاوسه نگی و گونجان له نیوان هه ردوو لادا نه بیته ! به لكو ده لئین : با زیاده ره ووی و فیز زلی و خو لیگورانی تیدا نه بیته .

وه ئیمه نالیین : با (دكتوره یه ك) شوو به (كه سیكى ساده و نه خوینده وار و زۆر ئاست نزم له خو یه وه) بكات ! یان نالیین : با (كچه ده و لمه ندیكى به ناز و ناسك و له خو شیدا ژیاو) شوو به هه ژاریكى دهست كورت بكات !

ئه مهش نه ك له بهر ئه وه بیته كه (نه خوینده واری) یان (هه ژاری) بیته به كو سب و پریگر له پرۆژه ی هاوسه رگرتن ، به لكو له بهر ئه وه یه زۆر جار یك ئه وه جوړه پرۆژانه ی كه وا هاوسه نگی و له ئاست یه كدا بوون و پیکه وه گونجانی تیدا رچاو نه كراوه فه شهل و هه ره سی هیناوه و نه بووه ته مایه ی به خته وهری هه ردوو لا ، چونكه سوننه تی ژیان وا داخواز ده كات كه جوړه هاوسه نگی و جوړه له ئاست یه كدا بوونیك هه بیته له نیوان میرد و ژندا .

به لام باشه چ عه بیه و نهنگی و لاری یه که له ودها هه یه (دکتوره یه که) شوو به (ماموستایه که) بکات ؟ یان ئەگەر (موده پرسیه یه که) شوو به (کارمه ندیک) بکات ؟ یان .. یان ... هتد .
* وه هه ندیک جار هه ندیک له کچان ده لیت : من تا ئیستا بریاری شووکردنم نه داوه چونکه هیشتا کاتی ئەوه نه هاتوه :

ئەم بریاره ش زیاتر له و کچانه دا به دی ده کریت که ده یانه ویت بروانامه یه که له فلان کۆلیژ و فلان بواریا به ده ست بینن !!!

بۆیه ده بینیت هه ندیک له وانه به هوی ئەم بیانوه وه ته منی ئاسایی شوو کردنی به سه ر ده چیت و دواتر په شیمان ده بنه وه به تایبه ت ئەوانه یان که ده بن به (دکتوره / طبیعه) یان ئەوانه یان که دیتزه به بواری خویندن ده دن دوا ی به ده ست هینانی (بروانامه ی به کالوریوس) یش به مه به ست به ده ست هینانی (ماجستیر) و هه ندیک جار (دکتورا) ش !!!

هه روه ها ئەمه ش ئەوه ناگه یه نیت که وا ئیمه پیوستیمان به (دکتوره / طبیعه) و ئافره تانی پسپور و خاوه ن بروانامه ی به رز و لیها توو نییه و ریگری ده که یان له دریتزه دان به خویندن به لام ئەگەر ئەمه له سنووری مه رجه شه رعیه تایبه تمه نده کانی ئەم بابته ده رنه چیت !

جا یه کی که له و مه رجان ه ئەوه یه ئافره ت خوی نه کات به قوربانی و خوی وه کو (مۆم) بسوتینیت بو پوونا ک کردنه وه ی ده و روبه ری !

به لکو رچاو کردنی به رزه وه ندی یه کانی خودی خوی له پیش به رزه وه ندی هه موو خه لکانی تره وه یه .
باشه شوو کردن که ی ریگه له خویندن ده گریت ئەگەر ئەو خویندن به باری ده روونی و فیسئولوجی و مه رجه شه رعیه یه کانی خویندن ئافره تانی تیدا له پیش چاو بگرییت !!؟

بۆیه هه ندیک جار ده بینین یان ده بیستین له نیو ئەو کچانه دا کچی وا هه یه چه ندین جار خوازیبینی کراوه به لام ئەم به رده وام هه ر په تی کردوه ته وه تا وه کو له کاروان به جی ده مینیت و دواتر له خه م و په ژاره دا خوی ده خواته وه و خوزگه به مردن ده خوازیت به تایبه تی ئەگەر بکه ویته ژیر چه پۆکه ی باوه ژن یان براژن ئەوا هه ر پۆژیکه مردنیکه !!!

بۆیه ئامۆژگاری کچان به گشتی ده که یان که وا خویان بناسن و خویان لینه گورپیت و به که سانیکه خاوه ن ئایین و په وشته به رز و ژیر و کاسبکار و مامناوه ند له و بواران ه ی پیشوودا رازی ببن و دواتر خویان نه که ن به قوربانی خه م و په ژاره و خو خوارده وه و تانه ی خه لک به تایبه ت باوه ژن و براژن !!!

٢ - سه ره رشتیاره کچان :

ئەمه ش له حاله تیکدا به دی ده کریت کاتیک کچیک خوازیبیکار دیته داوا ی و کچه که ش پی ی رازی ده بیت به لام سه ره رشتیاره کانی (ولاه امرها) به بی بیانوویه کی شایسته و به بی هویه کی زیندوو ده بن به ریگر و کۆسپ له ئاست شوو کردنی ئەو کچه و چه ندین جار ئەو جوړه هه ل و ده رفه تانه که وا زور دووه

دوباره ببيتته وه له دهستی ددهن و كچی ستم لیکراویش بهم جوړه هه لویسته دل پهق ئامیز و نا بهرپرسانه ده بیت به قوربانی ویست و ئاره زوی ناله باری سهرپه رشتیاره که ی .

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : ((إذا خطب إليكم من ترضون دينه وخلقه فزوجوه إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض وفساد عريض))^(۴۱).

واته : ئه گهر كه سيك خوازبيني كچی ليتان كرد كه ئيوه له دين و ئه خلاق و په وشتی پازی بوون ئه وا ژنی بده نی ، وه ئه گهر ئه مه تان نه كرد ئه وا له سهر زه ويدا فیتنه و گنده لکاری به کی به رفراوان پووده دات .
وفي رواية أخرى : ((إذا جاءكم من ترضون دينه وخلقه فأنكحوه إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض وفساد ، قالوا يا رسول الله وإن كان فيه ، قال : إذا جاءكم من ترضون دينه وخلقه فأنكحوه ، ثلاث مرات))^(۴۲).

واته : ئه گهر كه سيك هات و خوازبيني كچی ليتان كرد كه ئيوه له دين و ئه خلاق و په وشتی پازی بوون ئه وا ژنی لى ماره بكن ، وه ئه گهر ئه مه تان نه كرد ئه وا له سهر زه ويدا فیتنه و گنده لکاری پووده دات ، ووتيان : ئه ی پیغه مبهری خوا : ئه ی ئه گهر كه م و كورپی به کی تیدا هه بوو - وه كو پاره ی كه م بوو یان هاوئاست نه بوو - ؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رمووی : ئه گهر كه سيك هات و خوازبيني كچی ليتان كرد كه ئيوه له دين و ئه خلاق و په وشتی پازی بوون ئه وا ژنی لى ماره بكن [سى جار ئه مه ی فه رموو] .

كه واته پیویسته له سهر به خیوکار و سهرپه رشتیاری كچان دل سوژ و غم خوړی راسته قینه یان بن ، و ده بیت ئه وه ش بزنان هه روه كو چوڼ پیویسته له سهر یان خواردن و خواردنه وه و جل و بهرگیان بو دابین بكن ئاوايش پیویسته له سهر یان هاوسهر و میردی هاوبه شی ژیان یان بو هه لېژیرن له و كه سه دیندار و له خوا ترس و په وشت بهرزانه ی كه وا ده بنه مایه ی به خته وه ری و خو ش گوزرانی دنیا و دوا پوژیان .

وه به پیچه وان هه شه وه ئه وا ده بنه مایه ی خو خواردنه وه و سووتانی په پوله دل ناسك كه كان و هه لوه رینی په ره ی ئالی گولاله كان !!!

ب / دهست به سهر اگرتن و نه گپړانه وه ی ئافره تی توړاو یان ته لاق دراوی (به كه م و دوهم) :
یه کیکی تر له شیوازه ناراسته و خو کانی كوشتنی ئافره تان بریتی یه له دهست به سهر اگرتن و نه گپړانه وه ی ئافره تانی به شوو دراو له کاتیکدا كه له بهر هندیك (ناکۆکی و شه پ و ئاژاوه) یان له بهر هندیك (خه له لی فه ننی) ئافره ته كه ده توړیت و ده گه پیتته وه بو مالی باوکی یان برایه کی پاشان میرده که ی دیت بیباته وه و ئافره ته که ش پازی یه به گه رانه وه و هه ردووکیان پیک دین و ئاشت ده بنه وه به لام که چی ده بینیت هندیك له سهرپه رشتیاره کانی - ئه گهر هه مووشیان نه بن - به بی هۆکار یکی شه رعی و شایسته ده بن به ریگر و کوسب له ئاست گه رانه وه ی ئافره ته که بو لای میرده که ی و بو ناو مال و مندالی خو ی !!!
یان جاری وا هه یه هر له بهر هه مان مه به ست کی شه دروست ده بیت و میرده که خیزانه که ی (ته لاق) ددهات و پاشان - به پیچه وان هه شه رعیه وه - ده ری ده کات و ده ی نی ریته وه بو مالی باوکی^(۴۳) ، ئه نجا پاش

^(۴۱) صحیح سنن الترمذی رقم : (۱۰۸۴) .

^(۴۲) صحیح سنن الترمذی رقم : (۱۰۸۵) .

^(۴۳) تیبینی به ک زور گرنګ :

ئه وهی که په شیمان ده بیته وه و ههست به هه لهی خوی ده کات ده چیتته وه داوی خیزانه که ی خوی و دهیه ویت بیگیریتته وه و ئافره ته که ش پازییه به گه رانه وه و هه ردوکیان پیک دین و ئاشت ده بنه وه که چی ده بینیت به هه مان شیوه هه ندیک له سه ره پهرشتیاره کانی - ئه گه ره مووشیان نه بن - به بی هۆکاریکی شه رعی و شایسته ده بن به ریگر و کۆسب له ئاست گه رانه وهی ئافره ته که بو لای میرده که ی و بو ناو مال و مندالی خوی !!!

ئه م (دهست به سه راگرتن و نه گیرانه وهیه) یه کیکه له هۆکاره کانی خو خواردنه وهی ئه و جوړه ئافره تانه و کوشتنی ویست و هه ز و ههسته کانی به تایبته ئه گه ر مندالی هه بیته له و میرده .
جا له بهر نه هیشتنی ئه م هه لویسته دل رهق ئامیز و سته مکارانه خوی گه وره ئه م کاره ی - ته نانه ت داوی ته واو بوونی ماوهی دروستیتی گیرانه وهی ئافره تان داوی (ته لاقی یه که م و دووهم) - قه دهغه و حه رام کردووه و فه رموویه تی :

﴿وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضُوا بَيْنَهُم بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ أَرْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [سورة البقرة : ۲۳۲] .

خوینه ری به ریژ : پیویسته بزانیته که وا ده رکردنی ئافره ت له ماله که ی خوی داوی ته لاق دانی - جا چ بو مالی باوکی بیته یان بو مالی برایه کی بیته یان بو مالی خوشکیکی بیته یان بو هه ر مالیکی تر بیته جگه له ماله که ی خوی - **حه رامه و له شه رعدا رئی پیینه دراوه !** به لکو ده رکردنی ئافره ت له ماله که ی خوی داوی ته لاق دانی زوولم و سته مه له و ئافره ته ده کریت و سووکیایه تی کردنه به هه ست و که سایه تی ئه و ئافره ته ! و ئه م کاره نه ریبتیکی خیله کی و خوویه کی ده شته کییانه و هه لویستیکی دواکه و تروانه یه به رامبه ر به ئافره ت ئه نجامده دریت ! بو یه خوی گه وره به راشکاوی له قورئاندا له یه که م ئایه تی سوهره تی (الطلاق) دا ئه م کاره ی قه دهغه و حه رام کردووه و فه رموویه تی :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِنَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا﴾ [سورة الطلاق : (۱)] .

واته : ئه ی پیغه مبه ر و ئیمانداران ئه گه ر ژنانتان ته لاق دا ئه و له کاتی گونجایی خویدا ته لاقیان بده ن * و ئه و کاتانه ش بزنان و بیژمیرن و له خوی په روه ردگارتان بترسن و سه ریچی فه رمانه کانی مه که ن و ئافره تانی ته لاق دارو له ماله کانیان ده رمه که ن و با ئه وانیش ده رنه چن ئیلالا له کاتیکدا نه بیته که وا ئه گه ر ئافره ته که گوفتاریک یان په فتاریکی نابه جی روونی لیوه شایه وه ، ئه مه ش سنووری خوی بۆتانی داناوه و هه رکه سیک له سنووری خوا ده ربجیت و ته عه دا بکات ئه و زوولم و سته می له خوودی خوی کردووه ، (با له ماله که ی خوی ده رینه کات) چوونکه له وانه یه داوی ئه و په شیمان بیته وه * کاتی گونجایی ته لاق دان بریتیه له وهی که وا ئه م مه رجانیهی خواره وهی تیدا هه بیته ئه گینا به پیچه وانه وه ئه و ته لاق دانه ناشه رعییه و حه رامه :

- ۱ - ئه بیته ئه و ته لاق دانه له بهر هۆکاریکی شه رعی و شایسته بیته نه که له بهر توپوره بوون و هه لچوونی سه ریپیانه و سه رجادانه و هه رزه کارانه بیته ! وه کو زۆریه ی ته لاقه کانی ئه م سه رده مه !!!
  - ۲ - ئه بیته ئافره ته که پاک بیته له کاتی ته لاق دانه که دا و له بی نوژی و عاده و زه یسانیدا نه بیته .
  - ۳ - ئه بیته داوی پاک بوونه له بی نوژی و پیش جووتبوون بیته ، واته : ته لاق دانی داوی جووتبوون ناشه رعییه و ناره وا و حه رامه .
  - ۴ - ئه بیته یه که ته لاقی بدات نه که سی به سی !!! و پر ئاسمان و زهوی ! و ... هتد !!!
- که واته له مه وه بۆمان ده رده که ویته که وا : زۆریه ی ئه و ته لاقانه ی که له م پۆزگارده دا فری ده درین و ئافره تانی پی ده چه و سی نریته وه و مندالانی به سترزمانیشی پی سه رگه ردان ده کریت ناره وا و ناشه رعییه و زۆر زۆر دووره له بنه ماکانی ئیسلام و ده قه کانی قورئانی پیروژ و فه رمووده کانی پیغه مبه ری ره حمه ت و هی دایه ت بو مرؤفایه تی (ﷺ).

واته : ئه گهر ئافره تانتان ته لاق داو كاتى گيړانه وه يان به سهر چوو ئه نجا داوا كرانه وه ئه وا (دهستيان به سهردا مه گرن و به نديان مه كهن و رپيان ليمه گرن) بگريښه وه و با شوو بكه نه وه ^(۴۴) به ميړده كانيان ئه گهر به يه كتر پازى بوون و پيك هاتن له نيوان يه كتردا به چا كه ، ئا ئه وه خوا ئاموژگاريتانى پي ده كات بو ئه وان ه تان كه باوه پى به خوا و به پوژى دوايى هه يه ، ئا ئه وه چا كتر و پا كتره بو تان ، وه خوا ده زانيت و ئيوه نازانن .
قال القرطبي : **(تَعْضُلُوهُنَّ** معناه تحبسوهن ... وقيل العضل التضيق والمنع وهو راجع إلى معنى الحبس . (۰۰۰) .

واته : **(تَعْضُلُوهُنَّ)** ماناى به ند كردن ده گه يه نييت ... وه ووتراويشه : ته نگ پيښه لچنين و پى ليگرتن ده گه يه نييت ئه مه ش هه ر ده گه رپيښه وه بو ماناى به ند كردن .
هوكارى دابه زيني ئه م ئايه ته ش ئه وه يه :

عن الحسن : (أَنَّ أَحْتَ مَعْقِلَ بْنَ يَسَارٍ طَلَقَهَا زَوْجَهَا ، فَتَرَكَهَا حَتَّى انْقَضَتْ عِدَّتُهَا ، فَخَطَبَهَا ، فَأَبَى مَعْقِلٌ ، فَنَزَلَتْ : **(فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ)**) ^(۴۵) .

واته : خوشكيكى (معقل بن يسار) كه صه حابه ي پيغه مبه رى خوا بوو (ﷺ) ميړده كه ي ته لاقى دا ، ئه نجا وازى ليهيئا تاوه كو ماوه ي گه پراهه وه ي به سهر چوو ، پاشان خوازبيښى ئه و ئافره ته ي كرده وه ، ئه نجا (معقل) خوى گرتوه وه له وه ي كه ئافره ته كه بگريښه وه بوى ، به هوى ئه مه وه ئه م ئايه ته دابه زى : **(فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ)** واته : دهستيان به سهردا مه گرن و به نديان مه كهن و رپيان ليمه گرن له وه ي كه وا بگه رپيښه وه و شوو بكه نه وه به ميړده كانيان .

وعن ابن عباس (رضي الله عنه) قال : (نزلت هذه الآية في الرجل يطلق امرأته طلاقاً أو طلقتين فتنقضى عدها ثم يبدو له أن يتزوجها وأن يراجعها وتريد المرأة ذلك فيمنعها أولياؤها من ذلك فنهى الله أن يمنعوها) ^(۴۶) .

واته : ئه م ئايه ته سه باره ت به وه دابه زيوه : كه وا پياويك خيژانه كه ي ته لاق ده دات (ته لاقى يه كه م يان دووهم) ئه نجا كاتى گيړانه وه ي به سهر ده چيټ ، پاشان بوى ده رده كه ويټ جار يكي تر ماره ي بكاته وه و

^(۴۴) **تبييني** : بو ئه وه ي له و واتايه تيښه يت پيويسته ئه م ليك دانه وه يه ت بو پوون بكه مه وه :

– ئافره تى ته لاق دراو (به ته لاقى يه كه م و دووهم) ميړده كه ي ده توانيټ له و ماوه يه دا كه له شه رعدا ديارى كراوه بيگريښه وه به بي هيج مه رچيټ كه تنها ئه وه نه بيټ كه ميړده كه ده بيټ بليټ : (ئه وا من توټم گيړايه وه) يان به هه ر ووته يه كى هاو شيوه ي ئه مه ، وه په زامه ندى ئافره ته كه يان سه رپه رشتياريه كاني هيج پوليكي نيه له م بواره دا جگه له و حالته نه بيټ كه وا هوكارى شه رعى و به لگه ي شايسته هه بيټ بو نه گيړانه وه ي ئافره ته كه .
– به لام ئه گهر ميړده كه ئه و ئافره ته ته لاق دراوه ي (به ته لاقى يه كه م و دووهم) نه گيړايه وه تاوه كو ماوه شه رعى يه ديارى كراوه كه به سهر ده چيټ ، ئه وا ئه گهر ويستى بيگريښه وه ئه وا ده بيټ سهر له نوي خوازبيښى بكات وه كو خه لكان يكي تر ، هه روه ها له م حالته دا په زامه ندى ئافره ته كه و هه روه ها سه رپه رشتياريه كانشى مه رجه بو گيړانه وه ي و مه رجيښه سهر له نوي ماره بپريښه وه به ماره يى و دوو شايه تى نوي .

جا ئه گهر دواى ئه مه ش ئافره ته كه پازى بوو به شوو كردن و گه پانه وه بو لاي ميړده كه ي ئه وا نايټ سه رپه رشتياريه كاني بينه كو سب و پيگر له ناست گه پانه وه يدا تنها مه گهر هوكارى شه رعى و بيانويى شايسته هه بيټ بو نه گيړانه وه ي ئه و كاته نايټ بيگريښه وه چونكه زهره ر و زيان به ئافره ته كه ده گات .

^(۴۵) صحيح البخاري رقم : (۴۵۲۹) .

^(۴۶) تفسير ابن كثير .

بیگیژیته وه و ئافره ته که ش ئه مه ی ده ویته به لام سهرپه رشتیاره کانی ده بنه ریگر له مه ، بویه خوی گه وره ئه مه ی قه ده غه کردوه که وا رییان لیبگرن .

که واته نابیت سهرپه رشتیاری ئافره تان به بی هۆکاریکی شه رع ی و شایسته : ئافره تان به ند بکه ن و ته نگیان لیته لچن و رییان لی بگرن له ئاستی گه رانه وه یان بۆ لای میرده کانیان ، چونکه هه لویستیکی نا شه رع ی و سته مکارانه یه و یه کیکه له هۆکاره کانی خۆ خواردنه وه ی ئه و جوړه ئافره تانه و کوشتنی ویست و حز و هه سته کانی به تایبته ئه گه ر مندالی هه بیته له و میرده .

ج / ماره کردنی برا ژن (یان ژن برا) دوا ی مردنی برا وهك ئه وهی که به میرات بوی مابیتته وه :

ئه م جوړه خوی له خویدا خه صله تيکی سهرده می جاهلی یه ت و نه فامیته پیش هاتنی پیغه مبه ره (ﷺ) ! به لام به داخه وه جاریکی تر له نیو کومه لگای موسلماناندا به گشتی و له نیو کومه لگای کورده واریشدا به تایبته ی سهری هه لدا وه ته وه و بووه به باو و نه ریته .

خوی په روه ردگار ئه م خه صله ته ی حه رام کردوه و فه رموویه تی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا...﴾ [سورة النساء : ۱۹] . واته : ئه ی ئه وان ه ی که باوه پردارن و ئیمانتان هیناوه حه لال نییه بۆتان ئافره تان به زۆره ملی وه کو میرات ببه ن بۆ خواتان ...

عن ابن عباس (رضي الله عنه) قال : (كانوا إذا مات الرجل كان أولياؤه أحق بإمرأته ، إن شاء بعضهم تزوجها ، وإن شاؤا تزوجها ، وإن شاؤا لم يزوجوها ، فهم أحق بها من أهلها ، فنزلت هذه الآية : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا﴾ (٤٧) .
واته : بیباوه ره کان ئه گه ر پیاویک له ناویاندا بمردایه ئه و که سوکاری و سهرپه رشتیاره کانی شایسته تر و له پیشتی بوون به خیزانه که ی ، ئه گه ر هه ندیکیان ویستیان لی ببووا یه بۆ خوی ماره ی ده کرد ، وه ئه گه ر ویستیان هه بوایه ده یاندا به شوو ، وه ئه گه ر ویستیان هه بوایه ده یانه یشته وه و نه یانده دا به شوو ، واته ئه وان شایسته تر و له پیشتی بوون به و ئافره ته له که سوکاری خوی ، بویه ئه م ئایه ته دابه زی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا﴾ .

واته : ئه ی ئه وان ه ی که باوه پردارن و ئیمانتان هیناوه حه لال نییه بۆتان ئافره تان به زۆره ملی وه کو میرات ببه ن بۆ خواتان .

وقال القرطبي : (المقصود نفي الظلم عنهن وإضرارهن ...

واته : مه به ست ئه وه یه سته م له ئافره تان نه کریته و زهره ر و زیانیان لی دوور بخریته وه ...
والمقصود من الآية : إذهب ما كانوا عليه في جاهليتهم وألا تجعل النساء كالمال يورثن عن الرجال كما يورث المال ...
واته : مه به ست به م ئایه ته بریتیه له : په واندنه وه و نه هیشتنی ئه و خه صله ته ی که خه لکانی سهرده می نه فامی و جاهلی له سهری بوون ، بۆ ئه وه ی ئافره تان وه کو مال و شتومه کیان لی نه کریته که به میرات دابه ش بکرین به سهر پیاواندا هه وه کو چۆن مال و سامان ده بیته به میرات ...

وإذا تنزلنا على القول بأن المراد بالخطاب في العزل الأولياء ، ففقهه أنه متى صح في ولي أنه عاضل نظر القاضي في أمر المرأة وزوجها إلا الأب في بناته فإنه إن كان في عضله صلاح فلا يُعترض قولاً واحداً).

واته : ئەگەر مەبەست بەم ئایەتە سەرپەرشتیاری ئافرەت بیّت لە کەسوکاری خۆی ئەوا سوودە شەریعیەکی ئەوەیە :

کە هەر کاتیک دەرکەوت سەرپەرشتیاری ئافرەتە کە پێگەرە لە بە شوو دانی و ماره کردنی لە کەسیکی شایسته و گونجاو لە پووی شەرعەو ئەوا دادوهر و قازی موسلمانان لە بار و حالی ئەو ئافرەتە دەکوڵیتەو و پاشان ئەو دەبیته سەرپەرشتیاری و دەیات بە شوو ، تەنها باوک نەبیته ئەگەر پێگەر بوو لە بە شوو دانی کچەکانی لە کاتیکدا کەوا ئەو پێگرتنە چاکە و سوودی تیدا هەبیته بۆیان ئەوا نابیت هیچ کەسیک پووبەپووی بییتهو بە یەک دەنگی زانیان .

کەواتە ئەگەر پێگرتنە کە لە بەر هۆکاریکی ناشەری و نابەجی و ناشایسته بوو ئەوا ئەم پێگرتنە بە ستم و تاوان لە قەڵەم دەدریت و ئەو کاتە دادوهر و قازی موسلمانان ئەرکی سەرپەرشتیاری کچانی ستم لیکراو دەگریته ئەستوی خۆی و ئەو راستەوخۆ دەیاندا بە شوو .

د / ژن بە ژن :

یەکیکی تر لە شیوازه ناراستەوخۆکانی کوشتنی ئافرەتان بریتیە لەوەی کەوا (کچیک) دەدریت بە شوو بۆ براهەکی یان بۆ باوکی بەرامبەر بە (کچیک)ی تر ئەویش بۆ براهەکی یان بۆ باوکی ! ئەمەش پێی دەوتریت (ژن بە ژن) !

لە راستیدا زۆر جارێک یەکیک لەو (کچانە) یان (هەردووکیان) نارازین بەو جۆرە شووکردنە !!! بەلکو بە زۆر و لە ژێر زەبری هەپەشە و گورپەشە راستەوخۆ یان ناراستەوخۆدا دەدرین بە (ژن) !!! بۆیە دەبینین زۆر جارێک ئەو جۆرە (ژن هینان و شوو کردن و هاوسەر گرتنە) ! سەرناگرن و بەردەوام نابن !!!

و هەوانە یە هەندیک جار یەکیک لەو (خیزانانە) (ژن و پیاو کە) لە نیوان خۆیاندا پیکبێن و ژیانیان ئاسوودە و بی گرفت بیته ، بەلام بە هۆی ناھەمواری و کیشە و گرفت و ناکوکی نیوان (خیزان و ژن و میدی) دوو مەو ئەوانیش ژیانیان لێ تیک بدریت و کیشە و گرفت و ناکوکی بخریته نیوان ئەوانیشەو !!! جا لەبەر ئەو زیان و زەرەرانە ی کە بە هۆی (ژن بە ژن) هەو دەکەوێتە سەر (کچی یە کەم) یان (کچی دوو مە) یان (هەردووکیان) هەو لەبەر ئەو لە ئیسلامدا (مارە کردنی : ژن بە ژن) دروست نییە ! بەلکو حەرام و پێپینەدراو !

بەلگەش بۆ سەلماندنی ناشەریعی (ژن بە ژن) بریتیە لەم فەرموودانە ی خوارەو :

١ — عن عمران بن حصین (رضی اللہ عنہ) قال : أن رسول الله (ﷺ) قال : «لا شغارَ فی الإسلام» (٤٨).

واته : (ژن بە ژن) نییە لە ئیسلامدا .

٢ — وعن ابن عمر (رضی اللہ عنہ) قال : أن النبي (ﷺ) : «نَهَى عن الشُّعَارِ»^(٤٩).

واته : پیغه مبهەر (ژن به ژن) ی قه دهغه کردوه .

٣ — وأبي هريرة (رضی اللہ عنہ) أن رسول الله (ﷺ) : «نَهَى عن الشُّعَارِ ، قال : والشُّعَارُ أن يقول الرجل للرجل : زَوَّجَنِي ابنتك وأزوجك ابنتي ، أو زَوَّجَنِي أختك وأزوجك أختي»^(٥٠).

واته : پیغه مبهری خوا (ژن به ژن) ی قه دهغه کردوه ، فه رموی : (ژن به ژن) یش بریتی په له وهی که پیاوئیک بلیت به پیاوئیکی تر : کچه که تم لی ماره بکه منیش کچه که مت لی ماره ده که م ، یان ده لیت : خوشکه که تم لی ماره بکه منیش خوشکه که مت لی ماره ده که م .

ئه م فه رمو دانه هه موویان به لگن له سه ره حرامیتی و نادرستی ماره کردنی (ژن به ژن) له ئیسلامدا !
چونکه (ژن به ژن) ده بیته هوی زور کردن له (نافره تان) بو شوو کردنیان به که سانیک که ویست و ناره زوویان له سه ر نییه ! ئه مهش ته نها له بهر پیئشخستنی بهرزه وهندی سه ره رشتیاره که ی به سه ره بهرزه وهندی (نافره تان) هوه ! وه ئه مهش تاوان و سته مه له (نافره تان) ده کریت !
هه روه ها (ژن به ژن) ده بیته هوی بی بهش بوون و مه حروم بوونی (نافره تان) له ماره یی نافره تانی هاوشیوازیان !

چونکه له وانه یه یه کی له و (نافره تان) هه که دراوه به (ژن) شایسته ی ماره یی یه کی زیاتر بیته له بهرامبه ره که ی به هوی هه ندیک ئیعتیبار هوه ، به لام له بهر ئه وهی (سه ره به سه ره !!!) ئالوگوری پی کراره ده بیته هه رچی یه کی پی درا قه بولی بکات !

هه روه ها زور جاریک (ژن به ژن) دوا ی گواسته وه یان سه ره له کی شه و نا کوکی یه وه ده رده کات !

هه روه ها زور جاریک (ژن به ژن) (طه لاق به طه لاق) ی به دوا دا دیت !

وه ئه مهش به شیکه له سزا پیئشخراوه کانی ئه و که سانه ی که به پیچه وانه ی شه ره وه په فتار ده که ن^(٥١) !
که واته : ئه مهش شیوازیکه له شیوازه ناراسته و خو کانی کوشتنی نافره تان !

چونکه ویست و مافی هه لبرادنی هاوسه ریئیان سه رکوت ده کریت و ده بنه قوربانی بهرزه وهندی خو یی سه ره رشتیاره کانیان !!!

لیره دا دینه کو تایی بابه ته که مان که به کورتی پیک هاتبوو له :

— ده رخستن و ئاشکرا کردنی ئه وهی که (ناره زایی ده برین بهرامبه ره به له دايك بوونی كچان) له خه صله ته کانی سه رده می جاهلی کون و ئیستایشه .

— ده رخستن و ئاشکرا کردنی ئه وهی که وا ئه م خه صله ته گه وره ترین سته م و تاوانه ده رده ق به کچان .

— ده رخستن و ئاشکرا کردنی ئه وهی که ئه م خه صله ته گه نده ل ئامیزه جاریکی تر له م سه رده مه دا

سه ریبه لدا وه ته وه به چه ندین شیوازی جوراوجور .

^(٤٩) صحیح البخاری رقم : (٥١١٢) و صحیح مسلم رقم : (١٠٣٤) .

^(٥٠) صحیح مسلم رقم : (١٠٣٥) .

^(٥١) انظر كتاب : (حكم السفور والحجاب ونكاح الشغار) للشيخ ابن باز رحمه الله .

– ده رخستن و ئاشكراكردى شيوازى كوشتنى كچان له سهرده مى جاهلى يه تى كۆن و شيوازه نويكاني له

سه ده ي پيشكه وتوى بيست و يه كدا !!!

– ده رخستن و ئاشكراكردى شيوازه ناراسته و خوكانى كوشتنى كچان له م سهرده مه دا .

* تيبينى يهك :

له وانه يه كه سانيك بلين باشه ئەم خالەى كۆتايى (شيوازه ناراسته و خوكانى كوشتنى كچان) چ په يوه ندى يه كى

به م بابه ته وه هه يه ؟ له وه لامدا ده ليين :

له ژيانى دونيادا دوو جور مردن و كوشتن هه يه :

١ - مردن و كوشتنىكى بهر چاو كه برىتى يه له ده رچوونى گيانى مرؤف و له جووله كه وتن .

٢ - كه سانىكى تر هه ن به جسته و جووله له ژياندان ! به لام له ر بهر ئه وه ي ويست و چه ز و نه فسيان ژير

خراوه و كپ كراوه ته وه ئه وا هه ست به جورىك له جوره كانى مردن ده كه ن بويه ده بينيت زورىك له وانه خوژگه به

مردن ده خوازن و هه ندىك جار هه ندىكى شيان به مه به ست خو پزگار كردن له ژيانى پر ئازار و ناره حه تى و

كوله مه رگيان په نا ده به نه بهر خو كوشتن و **خوسوتاندن !!!**

ئه مه راستى يه كه ئيمه به چاوى خو مان ده يبينى و به گوى خوشمان ده يبينى !!!

فلا حول ولا قوة الا بالله ...

كۆتايى

له كۆتايى ده ليم :

- ئەم نووسراوه به رگيرى يه له هه ستى كچان و داكوكى يه كى راسته قينه يه له مافه شه رعى و په واكانيان .

وه سه رباسى (فه زل و كه و ره يى پادا شتى به خيوكردنى كچان) و ئه و فه رموده پيرۆزانه ي پينغه مبه رى ئيسلام (ﷺ)

كه له ژير ئەم ناو نيشانه دا باس كراون سومبلى پاراوه ي ئەم بابه ته ن .

- وه ئامۆزگارى ئافره تان به گشتى و كچانىش به تايبه تى ده كه م كه زور به گرمى و لياه تويه وه پرو له زانستى

شه رعى بكه ن و هه ولى فيربوون و فيركردنى بدن له ريگاي : خويندى ده رسى شه رعى و گوى گرتن له كاسيت و

خويندنه وه ي كتيب و ناميلكه ي زانايانى سه له ف و فيرخوازانى زانستى شه رعى ئه هلى سوننه و جه ماعه كه (ريگاس

راست) ^(٥٥) بو خه لك پروون ده كه نه وه .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ

وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ [التوبة : ٧١] .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ...

(٥٥) وه ئامۆزگارى خوينه رى به ريز ده كه م كه هه ول بادت هه موو ژماره كانى (كوفارى ريگاي راست) و (زنجيره ي پينمايه كانى ريگاي راست) و (زنجيره ي بيروباوه رى

ئه هلى سوننه و جه ماعه) و (زنجيره ي بيروباوه رى كومه لى پزگاريوو و سه ركه وتوو) و (زنجيره ي ئيسلام و لاوان) و (زنجيره ي ئافره ت له سايه ي ئيسلامدا) به ده ست

بخات بو ئه وه ي كتيبخانه كى به هره مه ند و ده وله مه ند بكات به و گوڤار و كتيب و ناميلكانه ي كه (ريگاس راست) بو پروون ده كه نه وه .

خوینهری بهریتز :

السلام علیکم ورحمةُ الله وبرکاته ...

ئه گهر ههر پیشنیاریهك یان پرسیاریک یان تیبنیزییهك هه بوو سه بارهت به ناوه پۆکی ئه م کتیبه به تایبهت و جگه له مهش له

نووسراوه کانی تری نووسه ر که بریتین له م کتیبانه ی خواره وه :

- ۱ - سئ بنچنه که ی بیروباوه ر و به لگه کانیان .
  - ۲ - بیروباوه رت وهر بگره له قورنآن و سوننه ت .
  - ۳ - پوخته یهك له بیروباوه ری ئیسلامه تی - ناماده ده کریت بۆ چاپ - .
  - ۴ - برابه تی نیوان موسلمانان ...
  - ۵ - له گه ل کیدا داده نیشیت و هاورییه تی کئ ده که ییت ؟
  - ۶ - چوئیتی قوربانی کردن له سهرده می پیغه مبه ردا (ﷺ) .
  - ۷ - کاتی پارشیو و به ربانگ کردن له سهرده می پیغه مبه ردا (ﷺ) .
  - ۸ - حوکم و نادابه کانی قهرزدان و قهرزکردن و قهرزدانه وه ...
  - ۹ - فه توای گه وره زانیانی هاوچه رخی ئه هلی سوننه و جه ماعه سه بارهت به حوکمی حزبیه تی و جیاوازی و پارچه پارچه گهریتتی .
  - ۱۰ - زنجیره ی نافرته له سایه ی ئیسلامدا :
- یه که م :** نافرته تان و فیروونی زانستی شهرعی .
- دووهم :** زانا ترین نافرته تی دونیا .
- سی یه م :** له دايك بوونی كچان و سهرهه ئدانه وهی خه صله تیکي ...

گرنگترینی سه رچاوه کان

- ۱ - قورنانی پیروز .
  - ۲ - تفسیر ابن کثیر .
  - ۳ - تفسیر الطبری .
  - ۴ - تفسیر فتح القدير للشوکانی .
  - ۵ - تفسیر البيضاوي .
  - ۶ - صحيح البخاري ، وفتح الباري شرح صحيح البخاري للحافظ ابن حجر العسقلاني .
  - ۷ - صحيح مسلم ، وشرح صحيح مسلم للنووي .
  - ۸ - صحيح سنن الترمذي ، و تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذي للعلامة المبارکفوري .
  - ۹ - صحيح سنن أبي داود ، وعون المعبود بشرح سنن أبي داود للعلامة شرف الحق العظيم آبادي .
  - ۱۰ - صحيح سنن النسائي .
  - ۱۱ - صحيح سنن ابن ماجه .
  - ۱۲ - صحيح الجامع الصغير .
  - ۱۳ - صحيح الأدب المفرد .
  - ۱۴ - سلسلة الأحاديث الصحيحة .
  - ۱۵ - النهاية في غريب الحديث لابن الأثير .
  - ۱۶ - لسان العرب .
- وغيرها من المصادر التي ذكرتها في الحواشي ...

هاليه ربه به هه شهت

www.ba8.org

له دوعاى خير بى به شمان مه كه ن